

ZAGREB, OŽUJAK 2025.

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ

ANALIZA PROVEDBE ČLANKA 14. ZAKONA O KULTURNIM VIJEĆIMA I FINANCIRANJU JAVNIH POTREBA U KULTURI TE PRAKSE DODJELE PROSTORA ZA KULTURNE DJELATNOSTI U HRVATSKIM GRADOVIMA

Impressum

AUTORICE I AUTORI

Anka Kekez Koštro, Andrea Stanić,
Domagoj Šavor, Jelena Androić,
Kristina Tešija, Petra Marčinko,
Sven Janovski

UREDNIKA

Matija Mrakovčić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Dejan Koščak

LEKTURA

Tatjana Vukadinović

IZDAVAČ

Savez udruga Klubtura

MJESTO I GODINA IZDANJA

Zagreb, ožujak 2025. godine

ISBN

978-953-95994-8-3

Završni izvještaj izrađen je u okviru projekta „Javni prostor je ključan za sudjelovanje građana: kapacitiranje dionika u kulturi za implementaciju i praćenje Glave IV Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi” koji provodi Savez udruga Klubtura zajedno s Mrežom društveno-kulturnih centara.

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. Program Impact4Values sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Saveza udruga Klubtura i ne odražavaju stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

U skladu s nastojanjima za uspostavu pune rodne ravnopravnosti, u ovom izvještaju korištene riječi i pojmovi koji imaju rodno značenje u jednakoj se mjeri odnose na sve rodove.

SADRŽAJ

1. O ISTRAŽIVANJU	4
1.1. METODOLOGIJA	5
2. NACIONALNI OKVIR ZA DODJELU PROSTORA U KULTURI	7
2.1. DODJELA PROSTORA ZA KULTURU	7
2.2. RASPOLAGANJE DRŽAVNOM IMOVINOM	8
3. STRATEŠKI I POLITIČKI OKVIR ODLUKA O DODJELI PROSTORA U KULTURI NA LOKALNIM RAZINAMA	11
3.1. UPRAVLJANJE KULTUROM I IMOVINOM PRIJE DONOŠENJA ZAKONA O KULTURNIM VIJEĆIMA I FINANCIRANJU JAVNIH POTREBA U KULTURI	12
3.1.1. POLOŽAJ KULTURE UNUTAR RELEVANTNIH STRATEŠKIH DOKUMENATA	14
3.1.2. PRAKSE I IZAZOVI DODJELE PROSTORA	16
3.1.3. ANALIZA LOKALNIH STRATEGIJA I CILJEVA KOJI USMJERAVAJU DODJELU PROSTORA U KULTURI	18
3.2. PRIMJENA LOKALNOG STRATEŠKOG OKVIRA UPRAVLJANJA KULTUROM I IMOVINOM U ODLUKAMA O DODJELI PROSTORA ZA KULTURU	21
4. PROSTORI ZA DODJELU – EVIDENCIJA I NAMJENA	23
4.1. PROCES I SADRŽAJ POPISA PROSTORA	23
4.2. NAMJENE PROSTORA ZA KULTURU	27
4.2.1. TKO?	27
4.2.2. KAKO?	29
4.2.3. KADA?	30
4.3. ZAKUPNINA I DRUGE UGOVORNE ODREDBE VEZANE ZA PROSTOR	31
4.4. PROSTORI ZA KOMERCIJALNU DJELATNOST	33
5. AKTERI, SUDJELOVANJE, KOORDINACIJA	34
5.1. AKTERI I SUDJELOVANJE	34
5.1.1. GRADSKI UPRAVNI ODJELI	34
5.1.2. POVJERENSTVO ZA DODJELU PROSTORA U KULTURI	38
5.1.3. GRADONAČELNIK	40
5.1.4. JAVNOST	41
5.2. KOORDINACIJA	44
6. KRITERIJI I UVJETI – JAVNI NATJEČAJ I NEPOSREDNA POGODBA	47
6.1. UVJETI	47
6.2. KRITERIJI	48
6.2.1. KRITERIJI ZA DODJELU JAVNIM NATJEČAJEM	49
6.2.2. KRITERIJI ZA DODJELU NEPOSREDNOM POGODBOM	53
7. ZAKLJUČAK I PREPORUKE	58
7.1. PREPORUKE	63
LITERATURA	66

OPIS TABLICA

Tablica 1. – Pregled bitnih dokumenata po gradovima

Tablica 2. – Status i obilježja popisa poslovnih prostora po JLRS-ima

Tablica 3. – Mogući iznosi zakupnine prostora u kulturi po JLRS-u

Tablica 4. – Kriteriji za dodjelu prostora kulture putem javnog natječaja u Rijeci, Zagrebu, Splitu i Osijeku

1. 0 ISTRAŽIVANJU

U srpnju 2022. godine na snagu je stupio Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/2022). Njime je po prvi put regulirana dodjela javnih prostora fizičkim i pravnim osobama koje djeluju u području kulture na nacionalnoj razini i razini jedinica lokalne i regionalne samouprave (JLRS-a): Glava IV odnosno članak 14. Zakona propisuje da Vlada Republike Hrvatske i JLRS-i moraju definirati kriterije i postupke za dodjelu prostora putem javnog natječaja ili neposredne pogodbe.

Donošenjem ovog Zakona obuhvaćeno je više različitih segmenata koji su do tad bili uređeni odvojeno: financiranje javnih potreba u kulturi, osnivanje i rad kulturnih vijeća na nacionalnoj razini i na lokalnim razinama, upravljanje ustanovama u kulturi koje nemaju svoj poseban zakon (prevenstveno kulturnim centrima). Time je Zakon postao krovni zakon za sva navedena područja te dodjelu prostora u kulturi.

4

Njegova izrada i naglo donošenje bez sudjelovanja različitih dionika na čije se djelovanje odnosi ostavila je prostor za manjkavosti i izazove provedbe u skladu s ciljevima transparentnog i pravednog upravljanja, naročito u odnosu na lokalnu razinu. To je bio i jedan od poticaja za provedbu ovog istraživanja – kako bi se istražilo stanje te učinci novog Zakona u području upravljanja i dodjele prostora u kulturi.

Cilj istraživanja bio je ispitati kako se u pet hrvatskih gradova – Dubrovniku, Rijeci, Osijeku, Splitu i Zagrebu – provodi novi Zakon te kako se dodjela prostora odražava na rad organizacija u kulturi. Ovi gradovi odabrani su zbog svoje regionalne zastupljenosti i činjenice da u njima djeluju brojne organizacije koje koriste javne prostore za provedbu kulturnih programa. Analizom se nastojalo dobiti jasniju sliku o kapacitetima lokalnih uprava i ostalih uključenih aktera za provedbu procesa dodjele prostora te identificirati ključne izazove i mogućnosti poboljšanja sustava.

Jedan od važnih aspekata istraživanja je pitanje kako nacionalne i lokalne vlasti interpretiraju i provode zakonske odredbe, na koje načine se koordiniraju te u kojoj mjeri primjenjuju načela transparentnosti i uključivosti u donošenju odluka. S obzirom na to da su upravo prostori

za rad od presudne važnosti za stabilnost i razvoj organizacija i aktera koji djeluju u polju kulture, njihova dodjela ne utječe samo na pojedinačne korisnike, već i na širu kulturnu zajednicu i građane koji sudjeluju u programima.

Istraživanje su proveli Savez udruga Klubtura i Mreža društveno-kulturnih centara, dvije mreže koje okupljaju više od 150 organizacija diljem Hrvatske, među kojima su mnoge aktivne u zagovaranju i razvoju kulturnih politika u svojim lokalnim sredinama. Rad obiju mreža temelji se na promicanju održivih modela korištenja javne infrastrukture, podršci organizacijama u kulturi te osnaživanju suradnje između civilnog društva i institucija. Njihova široka reprezentativnost omogućuje regionalno uravnotežen uvid u stanje na terenu i osigurava relevantne podatke za analizu.

Namjera istraživanja je doprinijeti unaprjeđenju sustava donošenja odluka u kulturi, osnažiti organizacije civilnog društva za praćenje javnih politika te predložiti preporuke za poboljšanje transparentnosti i pravednosti u upravljanju javnim resursima. Na taj način, istraživanje ne samo da pruža konkretne podatke o implementaciji Zakona, već i otvara prostor za budući dijalog i zagovaranje sustavnih promjena u kulturnoj politici, na nacionalnoj razini i razini lokalnih samouprava.

5

1.1. Metodologija

Analiza provedbe članka 14. Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi te prakse dodjele prostora za kulturne djelatnosti u hrvatskim gradovima usmjerena je na razumijevanje provedbe ovog pravnog okvira na lokalnoj razini, uz identifikaciju ključnih izazova i mogućnosti za njegovo unapređenje. Kako bi se osigurala obuhvatna analiza, istraživanje je provedeno kroz studiju slučaja koja kombinira istraživanje nacionalnog javnopolitičkog okvira i usporedbu lokalnih praksi u pet gradova – Dubrovniku, Rijeci, Osijeku, Splitu i Zagrebu.

Istraživanje se temelji na kombinaciji kvalitativnih istraživačkih metoda, uključujući analizu dokumenata i provedbu intervjua. Dizajn istraživanja oblikovan je kroz više faza, počevši od analize postojećih politika i dokumenata na nacionalnoj i lokalnoj razini, preko terenskog istraživanja u odabranim gradovima, do analize i sinteze prikupljenih podataka.

Prvi korak istraživanja uključivao je prikupljanje sekundarnih podataka, što je podrazumijevalo analizu stručnih i znanstvenih radova o dodjeli prostora u kulturi. Potom je provedena analiza nacionalnog i lokalnih

pravnih okvira, uključujući strategije, propise i odluke koje definiraju proces dodjele prostora. Terenski rad obuhvatio je intervju s ključnim akterima – predstavnicima jedinica lokalne i regionalne samouprave, korisnicima prostora te stručnjacima. Korišten je polustrukturirani intervju kojim se nastojalo dobiti uvid u kriterije i uvjete za dodjelu prostora, ciljeve i prioritete lokalnih samouprava, uloge i procese ključnih aktera te raspoložive kapacitete prostora. Intervjui su provedeni u pet gradova, s 30 sudionika, a njihovo trajanje bilo je okvirno 60 minuta. Svaki intervju je, uz suglasnost sudionika, snimljen, transkribiran i kodiran, a snimke su potom uništene radi očuvanja povjerljivosti podataka.

Kvalitativni podaci iz dokumenata i transkripata intervjuja analizirani su pomoću tematske analize (Kekez 2019., Miles i Huberman 1994.) koja je omogućila prepoznavanje ključnih obrazaca u praksi dodjele prostora. Proces kodiranja proveden je u NVivo softveru, koristeći unaprijed definiranu kodersku shemu koja se sastoji od šest glavnih kategorija: strateški i politički okvir, akteri i koordinacija, prostori za dodjelu, uvjeti i kriteriji dodjele, dodjela prostora bez natječaja te provedba i praćenje. Kodiranje je započelo segmentiranjem podataka u logične jedinice teksta, pri čemu su se koristili odlomci koji odgovaraju na za istraživanje značajan tematski aspekt. Svaka jedinica teksta dodijeljena je odgovarajućem kodu iz koderske sheme, uz mogućnost višestrukog kodiranja istog segmenta kako bi se obuhvatila sva njegova značenja. Nakon inicijalnog kodiranja kodovi su pregledani i organizirani u hijerarhijske strukture, pri čemu su dodatno uključeni induktivni kodovi za neočekivane, ali relevantne teme. Istodobno su istraživači vodili memo zapise u kojima su bilježili ključne napomene i preliminarne zaključke, što je kasnije korišteno za pisanje izvještaja.

Nakon završetka kodiranja svih intervjuja podaci su sintetizirani po gradovima i povezani s ranijim analizama dokumenata, čime je osigurana cjelovita interpretacija prakse provedbe članka 14. Zakona na lokalnoj i nacionalnoj razini. Proces kodiranja omogućio je sistematizaciju uvida ključnih dionika, što je poslužilo kao temelj za daljnju analizu i oblikovanje prijedloga za unaprjeđenje sustava dodjele prostora za kulturne djelatnosti.

2. NACIONALNI OKVIR ZA DODJELU PROSTORA U KULTURI

Institucionalni okvir Republike Hrvatske za dodjelu prostora u kulturi obuhvaća dva međusobno povezana segmenta – dodjelu prostora za rad i upravljanje državnom imovinom. Prvi segment odnosi se na regulaciju uvjeta i postupaka kojima kulturni akteri na nacionalnoj razini i lokalnim razinama mogu pristupiti korištenju prostora, dok drugi definira širi sustav upravljanja nekretninama u vlasništvu Republike Hrvatske, uključujući njihovu dostupnost za kulturne djelatnosti. Ova dva segmenta uređena su na različitim strateškim i zakonskim razinama te će se u nastavku analizirati zasebno.

7

2.1. Dodjela prostora za kulturu

Važnost osiguravanja prostora za kulturno i umjetničko stvaralaštvo prepoznaje Nacionalni plan razvoja kulture i medija 2023. – 2027. u kojem je stvaranje i održavanje tih prostora procijenjeno kao jedan od većih izazova u kulturnoj politici: gotovo svaki prostor može se prilagoditi za kulturno i umjetničko djelovanje, ali svaka prilagodba zahtijeva znatna financijska ulaganja. U Planu se prepoznaje važnost održavanja postojeće i razvijanja nove kulturne infrastrukture za izvaninstitucionalnu kulturu, posebno za organizacije civilnog društva koje inače samostalno pronalaze prostore za svoj rad, bilo kao privatni najam ili korištenjem, bez naknade ili uz naknadu, javne infrastrukture u vlasništvu jedinica lokalne i regionalne samouprave ili, rjeđe, u državnom vlasništvu.

U Akcijskom planu razvoja kulture i medija koji operativno prati Nacionalni plan, u okviru posebnog cilja/mjere Osiguravanje prostora za rad za potrebe kulture i umjetničkog stvaralaštva, osim ulaganja u temeljnu kulturnu infrastrukturu i poticanje stabilnog financiranja kulturnih ustanova, za organizacije civilnog društva i samostalne umjetnike predviđeno je tek korištenje prostora u vlasništvu države i JLRS-a za potrebe

kulture i kulturno-umjetničkog stvaralaštva, a s ciljem međusektorskog umrežavanja.

Nacionalni plan razvoja kulture i medija donesen je nakon stupanja na snagu Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22) koji u Glavi IV, članku 14. definira postupke i uvjete za dodjelu prostora za rad u kulturi, regulirajući mogućnosti zakupa nekretnina u državnom i lokalnom vlasništvu putem javnog natječaja ili neposredne pogodbe. Sukladno Zakonu, Ministarstvo kulture i medija RH može upravljati nekretninama u državnom vlasništvu te ih davati u zakup fizičkim i pravnim osobama koje djeluju u kulturi. Za davanje u zakup javnim natječajem ili neposrednom pogodbom na lokalnim razinama, ovim Zakonom zadužena su izvršna tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave – načelnici gradova ili općina te župani.

8

Kriterije za dodjelu javnim natječajem i neposrednom pogodbom uredbom propisuje Vlada Republike Hrvatske. Davatelj državne nekretnine može utvrditi posebnu visinu naknade za korištenje prostora prema kriterijima ekonomske održivosti i društvenog interesa obavljanja pojedine kulturne djelatnosti. Na lokalnim razinama, predstavnička tijela općim aktom propisuju kriterije za dodjelu nekretnina u njihovu vlasništvu. Iako je osiguravanje prostornih resursa u području kulture zakonom prepoznato kao obveza nadležnog ministarstva, preduvjeti za dodjelu nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske još uvijek nisu u potpunosti uspostavljeni. Uredba kojom bi se definirali kriteriji za dodjelu prostora još nije donesena, kao ni kriteriji za uspostavu jedinstvene definicije ekonomske održivosti i društvenog interesa, unatoč predviđenom roku od godinu dana.

2.2. Raspolaganje državnom imovinom

Analiza strateškog okvira za upravljanje državnom imovinom ističe nekoliko ključnih izazova. Cilj Strategije upravljanja državnom imovinom za razdoblje 2019. – 2025. je „održivo, ekonomično i transparentno upravljanje i raspolaganje imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske”, dok potencijal imovine treba biti usmjeren i prema kulturnim politikama. Ministarstvo državne imovine upravlja tek dijelom poslovnih prostora, dok ostatom raspoložu državna tijela koja su preuzela nadležnosti od bivših republičkih tijela. Dodatno, mnoge nekretnine nisu bile uključene u temeljni kapital tijekom provedbe privatizacije pa nisu ni formalno povjerene Ministarstvu na upravljanje. Uz to, brojni imovinsko-pravni odnosi ostaju neriješeni zbog neusklađenosti zemljišnih knjiga i katas-

tra te zbog sudskih procesa u tijeku, što produžuje postupke rješavanja vlasničkih pitanja. U Strategiji je navedeno kako podaci u registru državne imovine nisu u potpunosti pouzdani, a jedinice lokalne i regionalne samouprave često nemaju jasne informacije o imovini kojom upravljaju.

Kako bi se osiguralo učinkovitije i transparentnije upravljanje državnom imovinom, Strategija naglašava potrebu za uspostavom sveobuhvatnog registra koji bi uključivao i kvantitativne i kvalitativne podatke o nekretninama. Iako je registar ključan alat za bolje upravljanje imovinom, namjena državnih nekretnina na nacionalnoj razini koja uključuje i prostore za kulturne djelatnosti i dalje ostaje nedovoljno jasno definirana.

Komplementaran Zakonu o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi u ovom aspektu jest Zakon o upravljanju nekretninama i pokretninama u vlasništvu Republike Hrvatske (NN 155/23) koji postavlja širi okvir za raspolaganje državnom imovinom kroz kriterije, uvjete i procedure dodjele različitim dionicima, uključujući i izvaninstitucionalne aktere. Prema Zakonu, ministarstvo nadležno za upravljanje nekretninama u državnom vlasništvu (Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine) može prenijeti prava upravljanja na druga tijela državne uprave putem sporazuma te iznimno jedinicama lokalne i regionalne samouprave dati nekretnine na raspolaganje bez naknade za ostvarenje projekata od općeg, javnog, socijalnog ili kulturnog interesa.

Članak 29. Zakona propisuje mogućnost da organizacija civilnog društva, kada je to u interesu Republike Hrvatske, a radi ostvarenja projekata od općeg, kulturnog, znanstvenog, sportskog, javnog ili socijalnog interesa, nekretnine u vlasništvu Republike Hrvatske koristi bez naknade (takozvano osnivanje osobne služnosti prava uporabe). Organizacija u tom slučaju mora imati najmanje dva zaposlena te obavljati registriranu djelatnost na području Republike Hrvatske najmanje 20 godina od trenutka upisa u odgovarajući registar. Vlada Republike Hrvatske može nekretnine i darovati organizaciji civilnog društva. Zahtjev za korištenjem organizacija podnosi ministarstvu u čiju propisanu nadležnost pripadaju djelatnosti kojima se organizacija bavi.

Iako upravljanje poslovnim prostorima u vlasništvu Republike Hrvatske Zakon povjerava trgovačkom društvu Državne nekretnine d.o.o., u slučaju davanja u zakup nekretnina organizacijama civilnog društva (članak 31.) njima upravlja Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine koje provodi javni natječaj u tu svrhu. Iznos za-

kupnine određuje se sukladno općem aktu jedinice lokalne samouprave u kojoj se nekretnina nalazi. Stavak 6. propisuje da će Vlada RH u roku od 90 dana od stupanja na snagu Zakona o upravljanju nekretninama i pokretninama u vlasništvu Republike Hrvatske donijeti uredbu kojom će se urediti postupak davanja u zakup nekretnina organizacijama civilnog društva. Zakon je stupio na snagu 22. prosinca 2023. godine, uredba nije donesena¹.

¹ Tek krajem veljače 2025. godine Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine otvorilo je javno savjetovanje o Godišnjem planu upravljanja nekretninama i pokretninama u vlasništvu Republike Hrvatske za 2025. godinu (op.ur.).

3. STRATEŠKI I POLITIČKI OKVIR ODLUKA O DODJELI PROSTORA U KULTURI NA LOKALNIM RAZINAMA

11

Fizički prostori predstavljaju ključnu infrastrukturu za razvoj kulture i umjetnosti. Njihova dostupnost, način njihove dodjele i upravljanje njima imaju značajan utjecaj na kulturnu scenu neke sredine, participaciju građana te održivost kulturnih i kreativnih inicijativa. U ovom poglavlju analizirat ćemo strateški i pravni okvir upravljanja prostorima za kulturu na lokalnim razinama, na koje se naslanja implementacija članka 14. Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi. S obzirom na različite socioekonomske i političke kontekste gradova, procesi dodjele i korištenja kulturnih prostora variraju, što utječe na dostupnost i funkcionalnost ovih prostora. Naime, s obzirom da se nacionalna razina vodi načelom supsidijarnosti, jedinicama lokalne i regionalne samouprave je prepušteno donošenje kriterija za dodjelu prostora, odabir prostora koji se daju u svrhu kulture te određivanje naknade za njih, kao i vođenje procesa neposredne dodjele prostora.

Cilj ovog poglavlja je identificirati ključne sličnosti, razlike i izazove u razvoju strateškog okvira za upravljanje kulturnim prostorima u odabranim hrvatskim gradovima – Zagrebu, Splitu, Rijeci, Dubrovniku i Osijeku.

GRAD	Strategija imovine	Strategija razvoja kulture	Odluka o dodjeli prostora u kulturi
Dubrovnik	DA	DA	NE
Rijeka	NE	ISTEKLA	DA
Split	NE	DA	DA
Zagreb	DA	DA	DA
Osijek	NE	ISTEKLA	DA

Tablica 1. - Pregled bitnih dokumenata po gradovima

U procesu dodjele prostora za kulturu bitna su dva temeljna elementa – prostor odnosno imovina jedinice lokalne i regionalne samouprave te sektor kulture. U sljedećim potpoglavljima istaknut ćemo ključne uvide komparativne analize stanja upravljanja kulturom i imovinom prije donošenja Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi do kojih smo došli analizom sadržaja relevantnih strateških dokumenata gradova te intervjuja provedenih s ključnim dionicima, kao i novinama u odlukama o davanju u zakup gradskih prostora fizičkim i pravnim osobama koje djeluju u području kulture, donesenim temeljem novog Zakona.

3.1. Upravljanje kulturom i imovinom prije donošenja Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi

Gradska imovina ima najveću subjektivnu i objektivnu vrijednost te veliki udio u resursima upravljanja grada, istaknuto je u aktualnim gradskim strategijama upravljanja imovinom te drugim gradskim razvojnim dokumentima. Ona također posjeduje potencijal za zadovoljenje brojnih društvenih potreba, istovremeno generira značajne prihode, ali i izdašne rashode. Upravo zbog toga potrebno je njome upravljati optimalno i uz dodatnu profesionalizaciju sustava. Državni ured za reviziju u Izvješću o obavljenoj reviziji učinkovitosti upravljanja i raspolaganja nekretninama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za 2016. godinu utvrdio je da lokalne jedinice ne raspolažu točnim i potpunim podacima o stvarnom stanju imovine, stoga je donio preporuku pokretanja tog procesa. Obvezu donošenja strategije upravljanja i raspolaganja nekretninama, kao i godišnjih planova, propisuje i Zakon o fiskalnoj odgovornosti (NN 111/18, 83/23).

Od analiziranih gradova, samo Zagreb (za razdoblje 2020. – 2026.) i Dubrovnik (2023. – 2029.) imaju strategije upravljanja imovinom, kao i godišnje planove upravljanja njome. Međutim, analizom relevantnih dokumenata poput strategija razvoja gradova možemo iščitati sve probleme s kojima se gradovi suočavaju u području upravljanja imovinom, kao i glavne zaključke o njegovom daljnjem razvoju. Većina ih naglašava nedostatnu i nepotpunu evidenciju imovine, nedostatne podatke o prostorno-planskoj namjeni nekretnina, korisnicima i pravnim osnovama korištenja, vrijednosti nekretnina te podatke o sudskim sporovima. Podaci iz zemljišnih knjiga i katastra također su nesređeni i neus-

klađeni. Upravljanje je otežano i zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa i dugih sudskih postupaka, bilo da je riječ o povratu nacionalizirane imovine ili o rješavanju imovinsko-pravnih odnosa s Republikom Hrvatskom. Određeni poslovni prostori dani su na korištenje bez provedenog javnog natječaja. Istovremeno postoji problem fragmentacije poslova upravljanja imovinom unutar različitih gradskih odjela, a razgraničenja dijelova aktivnosti i procesa između pojedinih upravnih tijela nisu definirana. Zaključci relevantnih strateških dokumenata gradova vode prema tome da je potrebno ustrojiti i voditi cjeloviti i potpuni registar imovine kako bi se stvorili osnovni preduvjeti za učinkovito upravljanje i raspolaganje imovinom. Također, dokumenti otvaraju i temu dodjele prostora za udruge te, osim potrebe izrade registra nekretnina za udruge, naglašavaju i nužnost da se prostori dodjeljuju putem javnog natječaja.

Prema Strategiji razvoja kulture Grada Dubrovnika 2015. – 2025. te Planu upravljanja Starim gradom (2021.) Dubrovnik se razvija u kontekstu bogate kulturne povijesti koja predstavlja temeljni resurs razvoja grada i turizma, ali iziskuje i velika financijska izdvajanja. Među glavnim izazovima izdvajamo visoku centralizaciju odlučivanja u kulturi, pritisak komercijalizacije nasuprot poticanju suvremenog kulturnog stvaralaštva te nedostatno ulaganje u prostore u kulturi izvan povijesne jezgre, osobito u prigradskim naseljima i na otocima. Split je poput Dubrovnika pod pritiskom masovnog turizma i posljedične komercijalizacije kulturne produkcije. Među strukturnim problemima ističu se neprovođenje politika definiranih strateškim dokumentima, nedefiniranost kriterija rezultata rada u kulturi te nedostatak dugoročnog planiranja. Kako se naglašava u Strategiji razvoja Grada Splita do 2030. neplanski i netransparentno se raspolaže većinom postojećih prostornih resursa, a izostaje i međusektorska suradnja. Sve to utječe na podršku suvremenim kulturnim sadržajima i opću prostornu dostupnost kulture, kako to ističe i Strategija kulture Grada Splita 2015. – 2025. Zagreb, najveći kulturni centar Republike Hrvatske, opterećen je svojim statusom grada i županije, brojem kulturnih objekata koje treba održavati i financiranjem kulturnih djelatnosti i programa (koje pak prepoznaje kao važne alate u rukama gradske uprave), kao i oštećenjima uzrokovanim potresom 2020. godine. Kao i u ostalim gradovima, potrebno je raditi na umrežavanju sektora jer još uvijek postoji određena razina nepovjerenja među ključnim dionicima, kako to ističe Program razvoja kulture Grada Zagreba 2024. – 2030. Također, kao i u Dubrovniku i Splitu, kulturni sadržaji neravnomjerno su raspoređeni po gradskim četvrtima. Osijek u svojim strateškim dokumentima prepoznaje demografsku krizu u kojoj

se nalazi, a iseljavanje mladih i obrazovanih ljudi negativno utječe na opstanak ključnih inicijativa u kulturi i kreativnim industrijama. Strategija kulturnog razvitka Grada Osijeka 2014. – 2020. prepoznala je važnost obnove velikog dijela infrastrukture, nedostatak prostora za udruge i ustanove, stagnaciju „alternativne” scene i njeno ograničeno financiranje te nedostatak komunikacije između sektora i ključnih aktera kulturnog razvoja. Grad Rijeka sustavno financira programe i podržava prostore nezavisne scene. Međutim, zbog smanjenja prihoda, ali i provedbe projekta Europska prijestolnica kulture 2020. koji je značajno doprinio kulturnom sektoru, ne planira graditi nove prostore za kulturu, već reorganizirati upravljanje postojećim resursima. Kao i ostali gradovi, Rijeka ima problem s disperziranošću kulturnih sadržaja, budući da se oslanja na postojeće prostorne resurse koji su opterećeni zastarjelom infrastrukturom, kako to ističe Strategija kulturnog razvoja Grada Rijeke 2013. – 2020.

14

Svi gradovi suočavaju se s kombinacijom strateških, prostornih i društvenih izazova, a ključni problemi mogu se svesti na nedostatak dugoročnih kulturnih strategija i transparentnog upravljanja, neadekvatne prostore za kulturne aktivnosti i zastarjelu infrastrukturu, slabu međusektorsku suradnju, politizaciju i nedovoljno financiranje kulturnih inicijativa te neadekvatnu percepciju važnosti kulture. Sve navedeno utječe na dostupnost kulture i nisku participaciju građana. Svi gradovi dijele potrebu za jasnijim kulturnim politikama i strateškim usmjerenjem, dugoročnim planovima, jačanjem financijske stabilnosti sektora kulture, poboljšanjem suradnje između svih aktera u kulturnom sektoru te, osobito, za disperzijom kulturnih sadržaja radi ravnomjernije pokrivenosti kulture u cijelom gradu.

3.1.1. Položaj kulture unutar relevantnih strateških dokumenata

Prioriteti razvoja gradova koji mogu utjecati i na dostupnost prostora u kulturi vidljivi su u strateškim usmjerenjima razvoja kulturnog sektora. Komparativna analiza strateških dokumenata uključenih gradova ukazala je na niz sličnosti: kultura se prepoznaje kao javno dobro bitno za razvoj zajednice i razvoj grada, a prepoznata je i važnost jedinica lokalne i regionalne samouprave u oblikovanju kulturnih politika, kao i potreba dodatne profesionalizacije i unapređenja upravljanja kulturom. Povezano s time, svi gradovi prepoznaju važnost financiranja kulturnog sektora i razvoja kulturne infrastrukture, kao i poticanje novih modela financiranja. Za navedene modele financiranja bitan je i razvoj sektorske i međusektorske suradnje.

S obzirom na bogatstvo kulturne baštine u ovim gradovima, ističe se važnost njezina očuvanja i korištenja kao temelja identiteta i kulturnog razvoja. Uključivost i dostupnost kulture također su bitne odrednice, gdje se naglašava pravo svih građana na sudjelovanje u kulturi i kulturnim aktivnostima. U svim se analiziranim strategijama spominje i podrška kreativnim i kulturnim industrijama kao pokretačima gospodarskog razvoja te podrška suvremenoj umjetnosti, a što je povezano sa strateškim prioritetima na nacionalnoj razini (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. te Nacionalni plan razvoja kulture i medija 2023. – 2027.) Uz kulturu se vežu i međunarodna prepoznatljivost i turistički razvoj. Međutim, s obzirom na to da kulturne strategije ocrtavaju društveno-ekonomski kontekst razvoja grada kao i njegove potrebe, postoje i neke specifičnosti.

Dubrovnik je u svojim strateškim dokumentima snažno usmjeren prema promatranju kulture kao turističkog resursa, razvoju kulturnih sadržaja za posjetitelje te održivom očuvanju i upravljanju kulturnom baštinom. Upravo zato, naglasak je stavljen na održivo upravljanje kulturnim resursima te razvijanje infrastrukture za kulturne potrebe građana, kao i na suvremenu kulturnu produkciju. Priznaje se i da je prostora za kulturu izrazito malo. Rijeka posebno definira kulturu kao javno dobro i vrijednost po sebi, a ne puko sredstvo ekonomskog razvoja. Na tragu toga, posebno naglašava slobodu umjetničkog stvaralaštva i kulturnu demokraciju, stoga već dugi niz godina podržava nezavisnu scenu i osobito scenu mladih. Što se tiče dostupnosti prostora za kulturu, ističe se da ih je dovoljno te da će se koncentrirati na profesionalizaciju postojećih prostora. Naglašava se i potreba daljnjeg povezivanja kulture i sveučilišta. Splitu je kultura zamašnjak gospodarskog razvoja i razvojna djelatnost te je naglašena sinergija kulture, gospodarstva i sveučilišta kao ključ razvoja. U skladu s tim, od subjekata u kulturi očekuje se da ulaganja iz gradskog proračuna opravdaju kvalitetom i izvrsnošću svojih programa. Udruge i inicijative priznate su kao izvori inovacija. Istaknut je prioritet stvaranja materijalnih, prostornih i infrastrukturnih uvjeta za razvoj kulture, kao i izgradnja ljudskih potencijala. Fokus je na potrebi sektorskog i međusektorskog umrežavanja, kao i na disperziji kulturnih sadržaja po cijelom gradu, iako je prostora izrazito malo. Zagreb razvoj kulture promatra kroz inovaciju i eksperiment, osobito u području suvremene umjetnosti. Veliki dio strateških usmjerenja posvećen je razvoju novih modela i prostora suradnje u kulturi. Poboljšanjem sustava upravljanja potaknut će se dostupnost kulture i uključivanje građana od najranije dobi, u svim gradskim četvrtima, te će se osigurati uvjeti za njezin daljnji razvoj. Kultura se prepoznaje i

kao prostor građanskog angažmana. Osijek kulturu vidi kao razvoj zajednice te poseban naglasak stavlja na aktivno uključivanje građana u kulturni život, jačanje identiteta građana kroz kulturnu i umjetničku participaciju te privlačenje novih stanovnika. Veliki naglasak stavlja i na integraciju mladih u kulturne tokove. Priznajući da je potrebno urediti i usustaviti upravljanje kulturnom baštinom te joj osigurati održivu namjenu, ističe da je potrebno osigurati preduvjete za infrastrukturna ulaganja, provedbu kulturnih sadržaja, kao i za ulaganja u stručnu i kadrovsku podršku.

3.1.2. Prakse i izazovi dodjele prostora

Potpoglavlje je usmjereno na praksu dodjele prostora prije donošenja Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, temeljenu primarno na intervjuima s relevantnim akterima iz analiziranih gradova.

Ispitanici iz civilnog društva smatraju da Dubrovnik nema uniformnu politiku upravljanja gradskim prostorima za kulturu i civilno društvo te da ne postoji jasan popis prostora². Pronalazak prostora ovisi o angažiranosti samih udruga, a informacije o prostorima dobivaju se često putem neformalnih kanala. Osim gradske strateške usmjerenosti prema komercijalizaciji koja utječe na dostupnost prostora za kulturu, istaknut je i problematični aspekt dodjele prostora putem javnih natječaja aukcijskog tipa koji ne razmatraju društveni ili kulturni doprinos. Što se tiče ostalih dodjela prostora, ističu da se tijekom godina administracija fokusirala na razvoj nekoliko odabranih projekata javno-civilnog partnerstva u kojima je prostor bio bez naknade. Ispitanici također naglašavaju kako prostor nikada nije besplatan jer su organizacije civilnog društva uložile i ulažu značajna sredstva u njega. Posljedično su udruge same mapirale prostore i načine korištenja te postale, uz ustanove poput knjižnica ili muzeja, one koje osiguravaju prostor drugim akterima.

U slučaju Rijeke, dodjeli prostora nezavisnoj kulturnoj sceni strateški se i aktivno pristupalo. Navedeno se ocrtavalo i kroz Strategiju kulturnog razvitka Grada Rijeke (2013. – 2020.) koja je bila u velikoj mjeri posvećena pitanju prostora i razvoja nezavisne scene. Prostori su se dodjeljivali kroz javne natječaje čiji su glavni temelj bili kvaliteta predloženog

² Navedeno je potkrijepljeno i Strategijom upravljanja imovinom Grada Dubrovnika 2023. – 2029. te Strateškim planom Vijeća civilnog društva Grada Dubrovnika 2015. – 2020.

programa i strateški plan razvoja udruge. U nekim slučajevima prostor se dodjeljivao direktno, kao što je to kod strukovnih udruga te prema parametrima značajne kvalitete bez konkurencije, bez naknade i natječaja. U pozadini takve odluke, osobito nakon ekonomske krize, bila je činjenica da Rijeka ima dovoljno prostora, ali nedovoljno sredstava da podupre programe. Tako su se stvarala mjesta žive kulture, a cilj je bio maksimalno iskoristiti dostupne prostore, zaključuje jedan od zaposlenika Grada i ističe da je Grad često bio taj koji je poticao udruge na korištenje određenih prostora. Ispitanik koji dolazi iz civilnog društva se slaže s tom tvrdnjom.

U slučaju Splita, prema ispitanicima koji dolaze iz civilnog društva, dodjela prostora bila je netransparentna, upravo zbog nepostojanja odluke o dodjeli prostora za kulturu i civilno društvo. Kao i u Dubrovniku, udruge bi same saznale za neki prostor te iskazale interes gradskoj upravi. Kasnije bi se ili raspisao natječaj ili je prostor dodijeljen direktno. Neki prostori su dodjeljivani u lošem stanju, bez financijske podrške za obnovu i bez obaveze Grada da nadoknadi uložena sredstva ili zauzvat smanji cijenu najma.

17

I u slučaju Zagreba, ispitanici civilnog sektora tvrde da je dodjela prostora bila netransparentna. Zaposlenici Grada ističu da su se, osim izravnih dodjela, provodili javni natječaji koji su imali jasne kriterije cijene i programa, što je omogućilo par uspješnih primjera provođenja javnog natječaja putem kojeg se, unatoč aukcijskoj prirodi, uspjelo zadržati osnovnu namjenu prostora, konkretno kina ili kluba. Bilo je potrebno dodatno regulirati, ističe zaposlenik Grada, i način dodjele ateljea, što je prepoznao i Državni ured za reviziju te naredio obvezu javnih natječaja. Istovremeno, neke od organizacija odlučile su se na skvotiranje kao alternativu ili su bile u privatnim prostorima gdje su plaćale komercijalni najam.

Osijek je također imao aukcijski tip javnog natječaja, iako s određenim kriterijima (moralo se priložiti motivacijsko pismo i program). Međutim, često bi licitacijska priroda išla nauštrb kvalitete programa organizacije koja ulazi u prostor. Ispitanici iz civilnog društva (slično kao i oni iz Dubrovnika) naglašavaju da su značajno uložili u gradske prostore. Nadalje, zbog neuravnotežene politike upravljanja prostorom za kulturu i civilno društvo, unatoč velikoj potrebi, veliki broj prostora nije aktiviran i ne koristi se³, dok su neki od onih koji se koriste u opasnosti od komer-

³ Navedeni zaključak možemo naći i u Strategiji kulturnog razvitka Grada Osijeka 2014. – 2020.

cijalizacije. Promjenom vlasti, ističu ispitanici iz civilnog sektora, došlo je i do značajnog povećanja iznosa najma. Kako bi riješili problem nedostatka prostora za kulturu i ovdje udruge na sebe preuzimaju obvezu ustupanja prostora drugim korisnicima.

Zaključno, analiza prakse dodjele prostora prije donošenja Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi pokazuje da su ključni problemi bili netransparentnost procesa, dominacija ekonomskih kriterija te nedostatak jasne politike dodjele prostora za kulturu. Posljedično, organizacije u kulturi su preuzimale inicijativu traženja i mapiranja prostora, pregovaranja, ali i ulogu pružatelja prostora drugim udrugama. Iznimka je Grad Rijeka koja je imala proaktivan stav u navedenim procesima.

3.1.3. Analiza lokalnih strategija i ciljeva koji usmjeravaju dodjelu prostora u kulturi

Dodjelu prostora u kulturi usmjeravaju propisi i dokumenti vezani za područja kulture i upravljanja imovinom. Prema Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 144/20) jedinice lokalne samouprave dužne su upravljati, koristiti i raspolagati svojom imovinom pažnjom dobrog gospodara. Zakon o fiskalnoj odgovornosti (NN 83/23) zahtijeva od čelnika tijela podnošenje izjave o fiskalnoj odgovornosti, koja uključuje pitanje o postojanju strategije upravljanja i raspolaganja nekretninama. Državni ured za reviziju (2016.) također preporučuje jedinicama lokalne samouprave donošenje takvih strategija kako bi se osiguralo učinkovito i transparentno upravljanje imovinom.

Od navedenih gradova, jedino Dubrovnik i Zagreb imaju strategije upravljanja imovinom, kao i godišnje planove. Strategije donose koncept menadžerskog upravljanja imovinom, odnosno primjenu koncepta funkcionalne klasifikacije nekretnina i njihovog vrednovanja, uz povećanje financijskih učinaka. Strategije definiraju tri tipa pojavnog oblika imovine: obveznu, diskrecijsku i prihodovnu. Diskrecijska klasifikacija nekretnina uključuje sve one nekretnine koje je Grad, u skladu sa svojim diskrecijskim pravom, u mogućnosti dati na korištenje civilnom sektoru, političkim strankama, kulturnim i sportskim udrugama te građanima. Od takvih nekretnina ne očekuje se da ostvaruju značajne prihode, već samo da se njezinim korištenjem minimaliziraju troškovi nepokretne imovine uz stvaranje dodatne društvene vrijednosti.

Kod relevantnih strateških dokumenata u kulturi, a koji usmjeravaju dodjelu prostora u kulturi, analizirane su strategije razvoja gradova, me-

hanizmi integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU) te strategije razvoja kulture. Split, Dubrovnik, Rijeka i Osijek još uvijek se vode strategijama kulture koje su izrađene 2015. za vrijeme kandidature za Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine. Rijeci i Osijeku strategije su istekle te nije poznato jesu li nove u izradi, a u Dubrovniku i Splitu obuhvaćaju još 2025. godinu. Zagreb je novu strategiju, odnosno Program razvoja kulture donio 2024. te on vrijedi do 2030. godine.

Konkretni ciljeve koji se tiču upravljanja i dodjele prostora za kulturu u Dubrovniku nalazimo u minulim strategijama Grada (2018. – 2020.) i civilnog društva (2015. – 2020.) koje naglašavaju potrebu osmišljavanja novih društveno-kulturnih prostora, lobiranje za izradu registra prostora za udruge i kulturu te definiranje kriterija za njihovo osiguravanje. Ciljevi važeće kulturne strategije (2015. – 2025.) uz održivo upravljanje kulturnom baštinom naglašavaju razvoj i izgradnju infrastrukture za kulturne potrebe, kao i poboljšanje upravljanja kulturom i korištenja prostornih resursa za potrebe razvoja kulture.

Rijeka nema važeću strategiju kulture, a 2022. ukinut je samostalni Odjel za kulturu te je pripojen Odjelu za odgoj i obrazovanje, sport i mlade. Pretpostavka ispitanika je da je Grad zbog četiri godine snažnog ulaganja u kulturu kroz program Europske prijestolnice kulture, kulturu maknuo s liste prioriteta te se posvetio drugim sektorima. Međutim, recentna Odluka o davanju na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke (2022.) naglašava dugoročnu politiku podržavanja kulturno-umjetničke scene koja se nastavlja na isteklu strategiju. Njen je prioritet osiguranje stabilnih uvjeta za kulturne organizacije i pojedince, osnaživanje njihovih kapaciteta, strateško planiranje prostora i logistike, dostupnost kulture i ravnomjerna pokrivenost gradskog područja.

Splitska strategija kulture, kao i novija Strategija razvoja Grada (2023. – 2024.) prepoznaje gospodarenje kulturnim objektima dijelom skrbi za kulturu i umjetnost te ističe decentralizaciju i osposobljavanje novih objekata i prostora u svakoj četvrti u cilju decentralizacije kulturnih sadržaja. Također predviđa prostore i sredstva za stimulaciju projekata nezavisne kulturne scene i bolje umrežavanje institucionalnih i izvan-institucionalnih dionika. Infrastrukturna i kapitalna ulaganja u kulturi podrazumijevaju osiguravanje radnih prostora za kulturne i kreativne djelatnosti, analize i mapiranja raspoloživih prostornih potencijala, kao i Plan korištenja prostora u vlasništvu Grada Splita za potrebe u kulturi, reviziju postojećih modela i načina korištenja te dodjelu prostora na ko-

rištenje umjetnicima, udrugama i poduzetnicima u kulturi putem javnih natječaja.

U pogledu prostora, dvije su bitne okosnice Programa razvoja kulture Grada Zagreba (2024. – 2030.): osiguranje uvjeta za daljnji razvoj gradske kulture i dostupnost kulturnih sadržaja kroz aktivaciju različitih kulturnih i društvenih prostora u gradskim četvrtima te osnaživanje kulturnog i kreativnog stvaralaštva kroz radne prostore za umjetnike, udruge i umjetničke organizacije. Povezani cilj je i razvoj novih modela sudioničkog upravljanja. Ove okosnice operacionaliziraju se kroz strateške ciljeve ne samo u Programu razvoja kulture, već i u Planu razvoja Grada Zagreba. Mjere kojima će se to provoditi uključuju osiguranje, rekonstrukciju, prenamjenu i modernizaciju kulturnih objekata u gradskim četvrtima, unapređenje suradnje između kulturnih institucija i nezavisne kulturne scene te unapređenje sustava korištenja gradskih prostora za kulturne i umjetničke organizacije i fizičke osobe. U Planu provedbe Programa za 2025. godinu nalazi se mjera javnih natječaja za davanje u zakup gradskih prostora fizičkim osobama te neprofitnim pravnim osobama koje djeluju na području kulture.

20

Osijek trenutno nema važeću strategiju kulture, stoga ju je trebalo triangulirati s Nacrtom Strategije razvoja Urbane aglomeracije Osijek do 2027. te Strateškim i akcijskim planovima obnove osječke Tvrđe 2021. – 2027. Navedeni strateški dokumenti kao prioritet postavljaju razvoj kulturno-društvene infrastrukture (klubovi za mlade, društveno-kulturni centri, društveni domovi, graditeljska i industrijska baština) u svrhu razvoja gospodarstva, zajednice i turizma, te podizanja kvalitete života. Kao ciljeve postavljaju obnoviti i urediti postojeću kulturnu infrastrukturu kao i neiskorištene prostore u sklopu objekata graditeljske i industrijske baštine, decentralizaciju umjetnosti putem uređenja javne infrastrukture za potrebe društvenih događanja i sukreiranje prostora s korisnicima. Posebni ciljevi usmjereni su na obnovu kulturne baštine i osmišljavanje inovativnih i održivih modela upravljanja njome, što se osobito tiče revitalizacije osječke Tvrđe koja prvo mora proći kroz rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, obnovu i participativno osmišljavanje njenog korištenja.

Sličnosti među gradovima u pogledu kulturnih politika i upravljanja prostorima za kulturu mogu se prepoznati u nekoliko ključnih aspekata. Zajednička je potreba za mapiranjem i analizom raspoloživih prostornih potencijala. U pogledu prostora koji se koriste, njih je potrebno obnoviti, prenamijeniti i/ili aktivnije koristiti, bilo kroz EU fondove, gradske projekte ili druge modele financiranja. Zajednička je i podrška izvaninstitu-

cionalnoj, nezavisnoj kulturi. Gradske strategije prepoznaju njenu važnost te predviđaju različite modele dodjele prostora umjetnicima, udrugama i umjetničkim organizacijama. Treći zajednički aspekt odnosi se na decentralizaciju kulture. Svi gradovi naglašavaju važnost ravnomjernije raspodjele kulturnih događanja i infrastrukture po gradskim četvrtima te je u svim gradovima prisutan naglasak na kulturnoj infrastrukturi i kapitalnim ulaganjima. Konačno, svi gradovi suočavaju se s izazovom definiranja učinkovitih modela financiranja i dodjele prostora. Postoji potreba za transparentnijim sustavima dodjele prostora, što uključuje jasno definirane natječaje, kriterije korištenja te cijenu najma. Međutim, razlike se javljaju u stupnju realizacije tih sustava, što utječe na tempo i uspješnost ostvarenja ovih ciljeva.

3.2. Primjena lokalnog strateškog okvira upravljanja kulturom i imovinom u odlukama o dodjeli prostora za kulturu

21

Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi obvezao je gradove da općim aktima urede kriterije za dodjelu prostora za rad i drugih nekretnina u njihovom vlasništvu fizičkim i pravnim osobama koje djeluju u području kulture, putem javnog natječaja i neposredne pogodbe. Rijeka, Zagreb, Split i Osijek navedene su akte donijeli tijekom posljednje dvije godine.

To su, redom donošenja, Odluka o davanju na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke (Službeno glasilo Grada Rijeke broj 12/22), Odluka o davanju u zakup gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva te Odluka o davanju u zakup gradskih prostora fizičkim i neprofitnim pravnim osobama koje djeluju u području kulture (Službeni glasnik Grada Zagreba broj 24/23), Odluka o dodjeli prostora na korištenje udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva te Odluka o davanju na korištenje gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (Službeni glasnik Grada Splita broj 89/23) te Odluka o uvjetima i kriterijima za davanje u zakup gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (Službeni glasnik Grada Osijeka broj 17/24).

Rijeka i Zagreb temeljem donesenih Odluka raspisali su i javne natječeaje, nije poznato je li Osijek raspisao natječaj, Split je 2024. Odluku vratio na doradu i javno savjetovanje, dok je u Dubrovniku Odluka trebala biti u javnom savjetovanju u četvrtom tromjesečju 2024., što se

nije dogodilo te je njezin status trenutno nepoznat.

Odluke propisuju područja djelovanja organizacija i pojedinaca koji se javljaju na natječaj: kulturno i umjetničko stvaralaštvo koje uključuje produkciju, distribuciju, edukaciju i sudjelovanje u kulturi, očuvanje kulturne baštine i zaštitu građe koja ima status kulturnog dobra. Također, odluke naglašavaju da te kulturne aktivnosti trebaju biti od posebnog interesa za kulturni razvoj grada. Zagreb jedini spominje transverzalna područja kao dio kulturnih programa, što može značiti širi pristup interdisciplinarnim ili međusektorskim kulturnim aktivnostima. Riječka Odluka predstavljena je kao zaokruživanje procesa dugogodišnjeg podržavanja kulturno-umjetničke scene u Gradu te nov način višegodišnje nefinancijske podrške programima i projektima u kulturi kroz dodjelu prostora. Odluka je također uklonila kratkoročni model korištenja prostora koji je imala slična, prethodna Odluka o davanju na privremeno ili povremeno korištenje poslovnog prostora u objektima kulture u vlasništvu Grada Rijeke. Naknada za korištenje prostora nije fiksno određena već se određuje prema kriterijima ekonomske održivosti i društvenih interesa obavljanja pojedine kulturne djelatnosti te namjene prostora. Zagrebačka Odluka pri određivanju visine zakupnine uzima u obzir zonu, površinu i namjenu poslovnog prostora. U Splitu, naknade se određuju prema površini gradskog prostora i zoni u kojoj se gradski prostor nalazi. Najpovoljnija ponuda u aukcijskom tipu natječaja zamijenjena je kriterijima društvene važnosti i relevantnosti aktivnosti organizacije. Odluka Grada Osijeka također definira naknade po zonama. Kod Splita kratko je naznačen motiv donošenja odluke, odnosno potreba usklađenja sa Zakonom. Osim usklađenja sa zakonskim obvezama, kao motiv donošenja zagrebačke Odluke spominje se i nalog Državnog ureda za reviziju. Cilj Odluke je osigurati prostor za djelovanje aktera u kulturi u provođenju projekata i programa od interesa za Grad i građane. Težište je stavljeno na kvalitetu predloženog programa i društvenu važnost organizacije, ali i na veću iskoristivost prostora kroz zajedničko korištenje u partnerstvu. Svi gradovi također imaju dodatne bodove za prethodno ulaganje u prostor, čime se priznaje dosadašnji trud organizacija koje već koriste navedeni prostor.

4. PROSTORI ZA DODJELU – EVIDENCIJA I NAMJENA

Za izradu i vođenje evidencije prostora u vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLRS-a) te sve poslove u okviru ugovaranja zakupa prostora i praćenja njihova korištenja nadležni su lokalni odjeli za upravljanje imovinom⁴. Oni također predlažu i prostore za davanje na korištenje ili u zakup korisnicima u kulturi, u suradnji s odjelima ili odsjecima nadležnima za kulturu odnosno društvene djelatnosti⁵.

4.1. Proces i sadržaj popisa prostora

23

Kod popisa prostora u vlasništvu JLRS-a, potrebno je razlikovati internu evidenciju od javno dostupnog popisa prostora. Interna evidencija obuhvaća sve prostore u vlasništvu JLRS-a bez obzira na njihov status korištenja – prazne i popunjene prostore, kao i one koji nisu uvjetni za obavljanje ikakve djelatnosti. Interna evidencija upravnim odjelima služi za obavljanje poslova u njihovoj domeni. O tome svjedoči izjava zaposlenice gradskog odjela za upravljanje poslovnim prostorima u Zagrebu: „Mi imamo evidenciju, znači, aplikaciju upravljanja imovinom, koja je nama dostupna i u kojoj radimo. Tu se vide prostori koji su u [...] imovini Grada Zagreba, prazni prostori koji su objavljeni na webu, a imamo i pregled popunjenih prostora gdje se vide ugovori, što se za koju vrstu [djelatnosti] koristi. Aplikacija prati kada ugovor ističe, tu se unose natječaj i zapravo je nama za rad.”

⁴ Upravni odjel za gospodarenje imovinom, opće i pravne poslove u Dubrovniku, Upravni odjel za gospodarenje imovinom i vlasničko-pravne odnose u Osijeku, Upravni odjel za gradsku imovinu u Rijeci, Upravni odjel za stanovanje i poslovne prostore u Splitu, Gradski ured za upravljanje imovinom i stanovanje u Zagrebu.

⁵ Upravni odjel za kulturu, baštinu i turizam u Dubrovniku, Upravni odjel za društvene djelatnosti u Osijeku, Upravni odjel za odgoj i obrazovanje, kulturu, sport i mlade u Rijeci, Upravni odjel za društvene djelatnosti – Odsjek za kulturu u Splitu, Gradski ured za kulturu i civilno društvo u Zagrebu.

U trenutku pisanja ovog izvještaja, javno su dostupni popisi prostora u vlasništvu Grada Rijeke, Grada Splita, Grada Zagreba⁶ i Grada Osijeka, dok popis poslovnih prostora Grada Dubrovnika u ovom trenutku nije javno dostupan.

⁶ Tijekom uređivanja ovog izvještaja objavljen je Katalog nekretnina Grada Zagreba (<https://gradske-nekretnine.zagreb.hr/>), u izradi od 2022. godine. U prvoj fazi objavljene su nekretnine (stanovi, poslovni prostori i garaže) kojima Grad upravlja te njihov položaj na karti (op.ur.).

JLRS	Dubrovnik	Rijeka	Split	Zagreb	Osijek
javno dostupan popis prostora	ne	da	da	da	da
obuhvat popisa	/	svi poslovni prostori	poslovni prostori u zakupu; slobodni poslovni prostori	prazni poslovni prostori; popunjeni poslovni prostori	prazni poslovni prostori; garaže; garažna mjesta; poslovni prostori neuvjetni za obavljanje djelatnosti
podaci	/	adresa; površina; zakupnik; zakupnina; zona; prikaz lokacije na mapi* — * u trenutku pisanja izvještaja prikaz na mapi ne funkcionira	lokacija (ulica, kućni broj, položaj u zgradi, zona); površina prostora; zakupnik; djelatnost; jedinična cijena po m2; mjesečni iznos zakupnine; početak zakupa; prikaz lokacije na mapi; tlocrt	lokacija (ulica, kućni broj, položaj u zgradi, zona); katastarski podaci (k.o., br. k. i s. č.); vrsta prostora (poslovni, garaža ili dr.); površina; energetska certifikat; prikaz lokacije na mapi; napomene; zakupnik; djelatnost; jed. cijena po m2; mjesečni iznos zakupnine; datum isteka ugovora; dodatni podaci o statusu korištenja prostora	lokacija (gradska četvrt, ulica, kućni broj, položaj); površina; eventualne napomene o lokaciji, stanju, vrsti ili imovinsko-pravnom statusu prostora
učestalost ažuriranja	/	nepoznato	svaka dva mjeseca	dvaput mjesečno	svaka tri mjeseca
pretraživost	/	da	da	ne	ne
link	/	link	link	link	link

Tablica 2. - Status i obilježja popisa poslovnih prostora po JLRS-ima

Na temelju pregleda dostupnih javnih popisa poslovnih prostora u Tablici 2. može se zaključiti da se popisi razlikuju prema količini informacija koju prikazuju i mogućnosti pretraživanja te prema tome obuhvaćaju li uz prazne prostore i one u statusu korištenja⁷. Međutim, važno je naglasiti da navedeni popisi prikazuju prostore bez jasne diferencijacije namjene, bilo da je riječ o prostoru za dodjelu korisnicima u kulturi, civilnom društvu, sportu, socijalnim službama, gradskim ustanovama ili prostoru za komercijalni zakup. Iznimka je Grad Split u čijem su popisu praznih prostora naznačeni ciljani korisnici ili okvirna namjena, primjerice „udruge i organizacije civilnog društva”, „kultura”, „komercijalni zakup” ili drugo.

Provedeni intervjui s različitim dionicima u postupku dodjele prostora pokazali su razlike između razina upoznatosti s postojanjem i sadržajem popisa prostora, ovisno o njihovom interesu te ulogama koje obnašaju u postupku dodjele. Tako su sugovornici bliski upravi skloniji pozitivno komentirati status i sadržaj popisa prostora, dok su korisnici gradskih prostora te osobe s nezavisne kulturne scene skloniji kritičnom stavu prema njegovom sadržaju i ažurnosti prikazanih podataka. Najčešće zamjerke lokalnim popisima prostora su nepotpunost (nisu prikazani svi prostori u vlasništvu JLRS-a), nepreglednost (svi su prostori u istom dokumentu, bez kategorizacije i bez mogućnosti pretraživanja), zastarjelost (ne prikazuje aktualno stanje), nedostatak podataka (npr. trajanje aktualnog zakupa ili tlocrt), nedostatak diferencijacije prema namjeni ili njihovo generalno nepostojanje.

Razlozi koji koče objavu sveobuhvatnih popisa prostora ovise o lokalnom kontekstu. Dubrovnik se, primjerice, suočava s problemom fragmentiranih internih evidencija imovine i njihovom nepovezanosti s ostalim sustavima poslovanja upravnih odjela, kako je navedeno u lokalnoj strategiji upravljanja imovinom. U Zagrebu je aktualan trend smanjenja broja poslovnih prostora pod upravljanjem Grada zbog dovršavanja

⁷ Zagrebački popisi, osim praznih prostora, uključuju i kategoriju „neuvjetnih” prostora. Kako je opisano u napomeni unutar popisa, to su prostori koji se nalaze na atraktivnim lokacijama, uglavnom u centru grada, a koji su u derutnom stanju, vlažni i devastirani, narušene statičke stabilnosti (posebno nakon potresa u 2020.) te koji su u procesu obnove (konstruktivne ili cjelovite). Također su to prostori neuređenih imovinsko-pravnih odnosa, poglavito zbog tekućih postupaka povrata ranijem vlasniku i Republici Hrvatskoj, te prostori koji su predviđeni za neki gradski projekt. Prema izjavi ispitanice iz gradskog odjela za upravljanje poslovnim prostorima, plan odjela je neke od prostora iz ove kategorije „staviti u funkciju”, odnosno dovesti u uporabno stanje, što ovisi o iskazu interesa potencijalnih korisnika.

procesa povrata imovine⁸ te provođenja zemljišnoknjižnih postupaka u okviru kojih je unazad nekoliko godina velik broj gradskih prostora prešao u državno vlasništvo. Osim toga, potres u 2020. brojne je gradske prostore učinio neuvjetnima za uporabu, dodatno komplicirajući upravljanje gradskom imovinom. Međutim, JLRS-i uglavnom prepoznaju izradu cjelovitog i sveobuhvatnog registra gradske imovine kao nužan preduvjet za kvalitetno upravljanje njome, kako je razvidno iz lokalnih strateških dokumenata, a poticaj za to svakako su i primjedbe Državnog ureda za reviziju upućene 2016. godine.

4.2. Namjene prostora za kulturu

U prethodnom poglavlju ustanovili smo status i sadržaj aktualnih popisa prostora na razini predmetnih JLRS-a koji uglavnom prikazuju prostore bez diferencijacije namjene, uz iznimku Grada Splita. Status praznih poslovnih prostora bez namjene pojašnjava ispitanik iz Grada Rijeke: *„U prijevodu, svaki prazan prostor može postati prostor kulture, i to ne samo prostor kulture, nego prostor za bilo što. Možete biti odbijeni samo ako ne postoje tehnički uvjeti za vašu djelatnost, ako je buka ili glazba ili nešto, onda za neki prostor jednostavno dobijete odbijenicu.”* Ako svaki prazan prostor može postati prostor kulture, otvaraju se pitanja tko i kako definira namjene pojedinih prostora. Istraživanje je pokazalo da nema ujednačenih odgovora na ova pitanja, premda postoje i određene sličnosti između jedinica lokalnih i regionalnih samouprava.

27

4.2.1. Tko?

Tijelo zaduženo za određivanje namjene u većini slučajeva definirano je općim aktima na razini JLRS-a.

U Dubrovniku, gdje još nije donesen opći akt o dodjeli prostora za kulturu, važeća je Odluka o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (Službeni glasnik Grada Dubrovnika broj 5/25) kojom je propisano da namjenu (kao i iznos mjesečne zakupnine te trajanje zakupa) određuje Gradonačelnik donošenjem odluke o zasnivanju zakupnog odnosa na temelju javnog natječaja ili neposrednom dodjelom, na prijedlog tročlanog Povjerenstva koje sâm i imenuje. Međutim, konkretna uloga Povjerenstva u određivanju namjene nije precizno definirana, a samo Povjerenstvo još nije osnovano.

⁸ Prema Zakonu o naknadi za imovinu oduzetu tijekom jugoslavenske komunističke vladavine (NN br. 92/96, 92/99, 39/99, 42/99, 43/00, 131/00, 27/01, 34/01, 65/01, 118/01, 80/02, 81/02, 98/19).

U Osijeku aktualna Odluka o uvjetima i kriterijima za davanje u zakup gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (Službeni glasnik Grada Osijeka broj 17/24) ne propisuje nadležnost za određivanje kulturne namjene prostora, međutim, Odlukom o uvjetima i postupku davanja u zakup poslovnih prostora (Službeni glasnik Grada Osijeka broj 13A/20) propisano je da se djelatnosti koje se u poslovnom prostoru mogu obavljati određuju Odlukom o davanju u zakup poslovnih prostora u vlasništvu Grada putem natječaja koju donosi Gradonačelnik.

U Splitu kulturnu namjenu utvrđuje Gradonačelnik na prijedlog Povjerenstva za utvrđivanje namjene koje osniva i imenuje Gradonačelnik, kako je uređeno Odlukom o dodjeli prostora na korištenje udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (Službeni glasnik Grada Splita broj 89/23).

U Zagrebu Odluka o davanju u zakup gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (Službeni glasnik Grada Zagreba broj 24/23) propisuje da se namjena određuje prema iskazu interesa i/ili javnim potrebama u Gradu, međutim, nije izričito specificirano tijelo koje utvrđuje kulturnu namjenu. Na temelju intervjua provedenih u okviru istraživanja može se zaključiti da odluke o namjeni gradskih prostora donose upravni odjeli za imovinu i kulturu.

U Rijeci djelatnost koja se obavlja u poslovnom prostoru utvrđuje Gradonačelnik, na prijedlog Povjerenstva za poslovni prostor, a sukladno nomenklaturi iz nacionalne klasifikacije djelatnosti⁹, sve prema Odluci o zakupu poslovnog prostora (Službeno glasilo Grada Rijeke broj 05/18). Namjenu prostora za kulturu pak utvrđuje Gradonačelnik, prema Odluci o davanju na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke (Službeno glasilo Grada Rijeke broj 12/22). Vrijedi istaknuti kako u Rijeci „prostori kulture” označavaju posebnu kategoriju gradskih prostora koji su predani na upravljanje tom upravnom odjelu. To su zgrade ustanova u kulturi, pojedini prostori kojima upravljaju udruge u kulturi ili prostori koji se privremeno dodjeljuju za održavanje kulturnih programa, ali ne i umjetnički ateljei kojima pak upravlja odjel za imovinu. Prema kazivanjima zaposlenika Grada, Rijeka je i prije donošenja Odluke imala aktivni pristup rješavanju pitanja namjene gradskih prostora. Cilj odjela za kulturu bio je preuzeti čim veći broj prostora

⁹ Odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2025. - NKD 2025. (NN br. 47/24); https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_04_47_800.html

od odjela za imovinu kako bi se osiguralo njihovo davanje na korištenje po povoljnijim uvjetima u odnosu na komercijalne prostore.

4.2.2. Kako?

Stavkom 6. članka 14. Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi definirano je da jedinice lokalne samouprave „utvrđuju kriterije ekonomske održivosti i društvenih interesa obavljanja pojedine kulturne djelatnosti i namjenu nekretnine te ih objavljuju na svojim mrežnim stranicama.” S obzirom na to da je općim aktima uglavnom propisana nadležnost za određivanje namjene gradskih prostora, ali ne i metodologija putem koje se prostori kategoriziraju, nije sasvim razvidno na temelju kojih se kriterija odlučuje o tome koji će prostori biti namijenjeni kulturi. Iznimka je Grad Zagreb gdje su definirana dva moguća kriterija – iskaz interesa i/ili javne potrebe u Gradu. Potonje se utvrđuje strateškim dokumentima, među kojima su za pitanje definiranja namjene prostora u kulturi posebno važni Program razvoja kulture, kao i Strategija upravljanja imovinom. Strateški okviri po istraženim jedinicama samouprave razloženi su u poglavlju Strateški i politički okvir odluka o dodjeli prostora u kulturi na lokalnim razinama.

29

Iskaz interesa je mehanizam putem kojega zainteresirana javnost može predložiti određeni prostor za dodjelu za specifičnu namjenu, a funkcionira u obliku fizičkog ili digitalnog dopisa koji zainteresirana stranka samoinicijativno upućuje odjelu nadležnom za imovinu. Kako je navedeno ranije u ovom poglavlju, iskaz interesa formaliziran je kao jedan od mehanizama za definiranje namjene gradskih prostora u okviru zagrebačke Odluke te su u listopadu 2024. objavljene upute za iskaz interesa na web-stranici Grada Zagreba. Međutim, ovaj mehanizam prakticira se u neformalnom obliku još otprije ne samo u Zagrebu već i u drugim JLRS-ima kao zagovarački alat putem kojeg različiti dionici nastoje doći do prostora za rad, s različitim stupnjem uspješnosti.

Osim što civilnim akterima omogućuje izravno predlaganje prostora za dodjelu za djelatnosti u kulturi, iskaz interesa služi i nadležnim tijelima za stvaranje šire slike o prostornim potrebama u području kulture. O tome svjedoči izjava članice Povjerenstva za davanje u zakup gradskih prostora u području kulture: „Mislim da još uvijek traje iskaz interesa, što nam je dosta bitno kako bismo općenito vidjeli koliki je interes, kolika je uopće potreba jer jedna je stvar što mi možemo pretpostaviti prema nekim ranijim informacijama, a drugo je da vidimo sada koliko toga ljudi uopće trebaju.”

4.2.3. Kada?

Namjena pojedinoga gradskog prostora, ukoliko već nije ranije utvrđena strateškim aktima, službeno se definira raspisivanjem javnog natječaja, odnosno Zaključkom Gradonačelnika. U slučaju dodjele prostora neposrednom pogodbom namjena se također utvrđuje Zaključkom Gradonačelnika, međutim, ključna razlika između javnog natječaja i neposredne pogodbe jest ta da se u prvom slučaju korisnici prilagođavaju namjeni uvjetovanoj natječajem, dok se u drugom slučaju dopuštena djelatnost kroji prema potrebama poznatog korisnika. Ukoliko i pitanje namjene ima bitno veće implikacije na pravednost natjecanja u okviru javnih natječaja, za razliku od neposredne pogodbe, gdje natjecanja nema.

Tijekom izrade izvještaja raspisana su tek dva javna natječaja temeljem lokalnih odluka za dodjelu prostora u kulturi – *Javni natječaj za davanje na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke – kluba Palach* te *Javni natječaj za davanje u zakup gradskih prostora fizičkim osobama koje djeluju u području kulture u Zagrebu*. U slučaju kluba Palach utvrđena namjena prostora uključuje „kulturne djelatnosti (suvremeno kulturno i umjetničko stvaralaštvo, produkcija, distribucija, edukacija i sudjelovanje u kulturi usmjereno razvoju i poticanju urbane kulture s posebnim naglaskom na mlade)” te su natječajem dodatno propisane vrste kulturnog programa koje budući korisnik mora provoditi. Javni natječaj u Zagrebu propisan je isključivo za fizičke osobe, odnosno umjetnike, te sadrži 28 prostora koji se dodjeljuju u funkciji ateljea.

Samo na temelju ova dva natječaja, očigledno je da se namjena različito određuje ovisno o vrsti prostora koji se dodjeljuje – u prvom slučaju riječ je o prostoru od posebne važnosti za kulturu Grada, gdje su kulturni program i djelatnosti dodatno propisani u tekstu natječaja, dok drugi natječaj pokriva specifičnu granu umjetničkog rada (ateljei) koju nije potrebno dodatno specificirati. Međutim, kako se radi o prvim javnim natječajima raspisanim za područje kulture, teško je predvidjeti kako će se namjena određivati u budućnosti.

4.3. Zakupnina i druge ugovorne odredbe vezane za prostor

Općim aktima o dodjeli gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva definirane su određene obaveze pri korištenju prostora, a koje su i sastavni dio ugovora o korištenju. Među njima je visina naknade za zakup prostora, koja se najčešće određuje prema povlaštenim tarifama u odnosu na komercijalni zakup te se razlikuje s obzirom na površinu prostora i zonu u kojoj se prostor nalazi.

Osim zakupnine, propisana je i obaveza podmirivanja drugih troškova vezanih za korištenje gradskog prostora, a to su poglavito režije i troškovi tekućeg održavanja prostora. U nekim je odlukama navedeno da korisnik podmiruje i troškove nastale zbog oštećenja prostora ili zgrade u kojoj se prostor nalazi, međutim nije razvidno odnosi li se to i na situacije prirodne katastrofe ili više sile, što pak može biti jasnije definirano samim ugovorom. Također, sve odluke zabranjuju izvođenje većih preinaka u prostoru bez suglasnosti Grada, a većina uključuje i stavku da korisnik prostor preuzima u viđenom stanju o čemu se sastavlja zapisnik o primopredaji.

JLRS	zakupnina (eur/m ²)	djelatnost	opći akt
Dubrovnik	2,65	umjetnički atelje	Pravilnik o kriterijima za određivanje visine zakupnine za poslovne prostore u vlasništvu ili suvlasništvu Grada Dubrovnika (Službeni glasnik Grada Dubrovnika br. 05/25)
	0,66	udruga građana	
Osijek	0,28 - 0,66 (ovisno o zoni) 0,2 (prostor veći od 200 m ² , neovisno o zoni)	kultura	Odluka o uvjetima i kriterijima za davanje u zakup gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (Službeni glasnik Grada Osijeka br. 17/24)
Rijeka	1,0 - 3,0 (ovisno o zoni) 0,75 - 2,25 (prostor veći od 500 m ² , ovisno o zoni)	umjetnost, zabava i rekreacija	Pravilnik o utvrđivanju zakupnine i djelatnosti u poslovnom prostoru (Službene novine Grada Rijeke br. 7/21)
	0,8 (neovisno o zoni) 0,6 (atelje veći od 500 m ² , neovisno o zoni)	umjetnički atelje	
Split	0,7 - 1,2 (ovisno o zoni)	kultura	Odluka o dodjeli prostora na korištenje udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (Službeni glasnik Grada Splita br. 89/23)
Zagreb	0,2 - 9,0 umanjeno za 15% (ovisno o zoni i kategoriji veličine prostora)	kultura	Odluka o davanju u zakup gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (Službeni glasnik Grada Zagreba br. 24/23); Zaključak o kriterijima za određivanje zakupnine za poslovni prostor (Službeni glasnik Grada Zagreba br. 14/23, 39/23, 3/24)

Napomena: U Gradu Dubrovniku još nije donesen Opći akt o dodjeli gradskih prostora za kulturu, zbog čega se kao referentan uzima navedeni Pravilnik koji je objavljen za vrijeme pisanja ovog izvještaja.

Tablica 3. - Mogući iznosi zakupnine prostora u kulturi po JLRS-u

4.4. Prostori za komercijalnu djelatnost

Zakup poslovnih prostora u svrhu komercijalne djelatnosti nije predmet članka 14. Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi niti pratećih lokalnih općih akata, stoga izlazi iz okvira ovog istraživanja. Međutim, važno je istaknuti da je specifična komercijalna djelatnost – ugostiteljska djelatnost (šank) – u manjem ili većem obujmu usko vezana uz određene vrste kulturnih prostora, poglavito glazbene odnosno klupske prostore. Organizacije koje obavljaju profitne djelatnosti ne ispunjavaju uvjete za dodjelu prostora u kulturi te im se prostori dodjeljuju putem komercijalnog zakupa koji je uređen posebnim općim aktima. U tom slučaju javni natječaj funkcionira po principu javne nabave, odnosno prostor se dodjeljuje ponuditelju koji ispunjava uvjete natječaja i nudi najveći iznos zakupnine.

Takav je, primjerice, bio natječaj za davanje u zakup klupskog prostora u zgradi Pučkog otvorenog učilišta u Zagrebu (tadašnji Boogaloo) proveden krajem 2023. i početkom 2024. godine, gdje je komercijalna djelatnost (pružanje prateće ugostiteljske usluge) uvjetovana obavljanjem kulturno-umjetničkog programa, namijenjenog prvenstveno mladima, a koji obuhvaća *rock*, elektronski i *jazz* glazbeni autorski program (80%) te ostala kulturna događanja (20%). S druge strane, javni natječaj za davanje na korištenje kluba Palach u Rijeci, također namijenjen realizaciji programa suvremenog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, ukazuje i na jedan drugačiji pristup dodjeli prostora u slučaju takvog *hibridnog* modela djelovanja. Tim je natječajem propisano da odabrani korisnik ugostiteljski dio kluba može dati na *podkorištenje* trećoj osobi, uz prethodnu pisanu suglasnost nadležnog upravnog odjela, pod uvjetom da se navedena ugostiteljska djelatnost obavlja u skladu s pozitivnim propisima.

5. AKTERI, SUDJELOVANJE, KOORDINACIJA

34

Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi kao ključne aktere dodjele prostora u kulturi prepoznaje one na lokalnoj razini. Izvršno tijelo JLRS-a ima ovlast raspolaganja nekretninama u svom vlasništvu, dok predstavničko tijelo JLRS-a općim aktom propisuje kriterije za njihovu dodjelu javnim natječajem i neposrednom pogodbom. U četiri grada koja su donijela opće akte (Zagreb, Rijeka, Split, Osijek) ključni dionici procesa vezanih uz dodjelu prostora u kulturi su gradski upravni odjeli (za upravljanje imovinom¹⁰, za kulturu/društvene djelatnosti¹¹), Povjerenstvo za dodjelu prostora te Ured gradonačelnika (Gradonačelnik). Svakako, ovim formalnim akterima zaduženima za implementaciju odluka treba dodati i one neformalne: osim trenutnih i potencijalnih korisnika prostora – osoba s nezavisne kulturne scene i osoba koje djeluju u polju kulture, važno je napomenuti da sva zainteresirana javnost može sudjelovati u određenim fazama procesa. Posljednji dio poglavlja donosi konkretne primjere uključivanja javnosti u donošenje odluka.

5.1. Akteri i sudjelovanje

5.1.1. Gradski upravni odjeli

U svakom od analiziranih gradova dva su gradska odjela direktno uključena u procese: UO za upravljanje imovinom nadležan je za rješavanje vlasničkih i pravnih odnosa, izradu i vođenje evidencije prostora u vlasništvu JLRS-a, te zajedno s UO za kulturu/društvene djelatnosti predlaže popis prostora za davanje u zakup korisnicima u kulturi. Važno je

¹⁰ Gradski ured za upravljanje imovinom i stanovanje u Zagrebu; Upravni odjel za stanovanje i poslovne prostore u Splitu; Upravni odjel za gradsku imovinu u Rijeci; Upravni odjel za gospodarenje imovinom i vlasničko-pravne odnose u Osijeku

¹¹ Gradski ured za kulturu i civilno društvo u Zagrebu, Upravni odjel za društvene djelatnosti - Odsjek za kulturu u Splitu, Upravni odjel za odgoj i obrazovanje, kulturu, sport i mlade u Rijeci; Upravni odjel za društvene djelatnosti u Osijeku

napomenuti da uloge ovih UO nisu iste u svim gradovima; u Zagrebu i Splitu UO za upravljanje imovinom zadužen je za provedbu odluka, u Rijeci je za provedbe Odluke nadležan UO za kulturu, dok se u osječkoj Odluci navodi da su za provedbu nadležni UO za gospodarenje imovinom i vlasničko-pravne odnose te UO za društvene djelatnosti. U nastavku donosimo kratki pregled nadležnosti odjela i njihovih uloga u procesu dodjele gradskih prostora za kulturu.

Aktivnosti i nadležnosti gradskih upravnih odjela za upravljanje gradskom imovinom uključuju upravljanje gradskim nekretninama, poslovnim prostorima i zemljištima, vođenje evidencija te suradnju na pravnim i administrativnim procesima uknjižbe i vlasničko-pravnih odnosa. Iako dijele slične osnovne funkcije, svaki od odjela za upravljanje gradskom imovinom u analiziranim gradovima ima svoje specifičnosti te nužno prilagođava svoje aktivnosti potrebama lokalne zajednice i pravnom okviru.

Zagrebački Ured za upravljanje imovinom i stanovanje ima posebne sektore za upravljanje nekretninama i procjenu vrijednosti nekretnina¹² te koristi informacijski sustav eNekretnine za vođenje evidencije imovine¹³. Ured je odgovoran za najam, zakup i prodaju nekretnina, a poseban fokus stavljen je na procjenu vrijednosti nekretnina. Ured za upravljanje imovinom gradonačelniku predlaže tekst javnog natječaja za davanje u zakup gradskih prostora te je tijelo nadležno za provođenje Odluke o davanju u zakup gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva. Upravni odjel za stanovanje i poslovne prostore u Splitu nadležan je za provedbu Odluke. UO upravlja poslovnim objektima, skloništima i garažama te vodi evidenciju imovine. Nadležan je za provođenje javnih natječaja i licitacija, sklapanje i kontrolu izvršenja ugovora o zakupu, korištenju ili uporabi nekretnina, kao i za izdavanje suglasnosti za uređenje ili promjenu djelatnosti. Također se bavi fakturiranjem i naplatom zakupnina te vođenjem Registra nekretnina. Upravni odjel za gradsku imovinu u Rijeci obavlja poslove vezane uz evidentiranje, stjecanje, otuđivanje, gradnju i održavanje objekata te upravljanje zemljištem u vlasništvu Grada. Vodi zbirku kupoprodajnih cijena i planove približnih vrijednosti nekretnina, brine o pravnom sta-

¹² Sektor za upravljanje nekretninama Grada, Sektor za procjenu vrijednosti nekretnina i evidenciju gradske imovine

¹³ Tijekom uređivanja ovog izvještaja UO je objavio Katalog nekretnina Grada Zagreba (<https://gradske-nekretnine.zagreb.hr/>) (op.ur.).

tusu imovine, uključujući uknjižbu prava vlasništva te ažurira sustav eNekretnine. Odjel ima odsjeke specijalizirane za različite poslove¹⁴, a ključne aktivnosti uključuju provođenje javnih natječaja, sklapanje i praćenje izvršenja ugovora, fakturiranje i naplatu zakupnina, izdavanje suglasnosti za uređenje ili promjenu djelatnosti te vođenje Registra imovine. Odjel planira potrebe, opseg radova i troškove održavanja te organizira projekte izgradnje i rekonstrukcije. Upravni odjel za gospodarenje imovinom i vlasničko-pravne odnose u Osijeku upravlja nekretninama, stječe i otuđuje nekretnine u vlasništvu Grada, nadležan je za vođenje evidencije imovine, obavljanje geodetskih poslova i predlaganje odluka o davanju u zakup ili najam poslovnih prostora i stanova. Također obavlja poslove održavanja tih prostora, osigurava provedbu javnih poziva za prodaju ili zakup, te izrađuje kriterije za korištenje i namjenu nekretnina. Odjel je zadužen za stručne poslove vezane uz pravo prvokupa na kulturnim dobrima, osnivanje stvarnih i osobnih služnosti te sufinanciranje kulturnih dobara. Upravni odjel za gospodarenje imovinom u Dubrovniku vodi registar gradskih nekretnina te upravlja stambenim i poslovnim prostorima, zemljištem i javnim površinama, organizira i provodi postupke javne nabave i zastupa Grad u pravnim postupcima.

36

Gradski odjeli za kulturu/društvene djelatnosti posvećeni su upravljanju prostorima za kulturu i njihovom razvoju te osiguravanju uvjeta za njihov rad i doprinos lokalnoj zajednici. Zagrebački Ured za kulturu i civilno društvo posebnu pažnju posvećuje upravljanju prostorima u kulturi kroz Odjel za planiranje i održavanje objekata koji je odgovoran za investicije, održavanje i opremanje kulturnih ustanova i prostora pod njegovom upravom. Također izrađuje projektne zadatke za održavanje i izgradnju kulturnih objekata, vodi evidenciju o stanju prostora i prati izvršenje ugovora. S drugim gradskim tijelima sudjeluje u izgradnji, rekonstrukciji i opremanju kulturnih objekata, uz provedbu gradskih odluka vezanih za osiguranje i zaštitu imovine i ustanova u kulturi. Split-ski Odjel za društvene djelatnosti broji ukupno sedam različitih Odsjeka¹⁵, a za potrebe istraživanja dodjele prostora u kulturi važna je nadležnost Odsjeka za kulturu koji, između ostalog, predlaže program

¹⁴ Odsjek za upravljanje objektima stambene namjene; Odsjek za upravljanje objektima poslovne i javne namjene; Odsjek za gospodarenje zemljištem; Odsjek za pravne i imovinske poslove; Odsjek za gradnju i održavanje objekata javne, poslovne i stambene namjene

¹⁵ Odsjek za odgoj, obrazovanje, znanost i tehničku kulturu; Odsjek za sport; Odsjek za kulturu; Odsjek za staru gradsku jezgru i baštinu; Odsjek za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu; Odsjek za demografiju i udruge civilnog društva; Odsjek za suradnju s braniteljima i braniteljskim udrugama

javnih potreba u kulturi te kontinuirano prati raspodjelu i namjensko korištenje proračunskih sredstava za ustanove u kulturi te programe iz raznih područja i surađuje s vijećima u kulturi kao savjetodavnim tijelima, predlažući mjere za razvoj kulturnih djelatnosti. Upravni odjel za odgoj, obrazovanje, kulturu, sport i mlade u Rijeci osigurava lokalne potrebe građana u kulturi, uključujući financiranje i materijalne uvjete za rad ustanova u kulturi kojima je Grad osnivač. Poseban naglasak stavljen je na davanje na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada, praćenje njihovog korištenja te predlaganje namjene i načina njihova korištenja. Odsjek za kulturu prati stanje u kulturi i rad ustanova, izrađuje programe javnih potreba u kulturi, upravlja raspodjelom proračunskih sredstava za projekte, manifestacije i programe, osigurava tehničku i stručnu podršku kulturnim vijećima i tijelima te predlaže namjenu i način korištenja objekata namijenjenih djelatnostima u kulturi i nadzire njihovo korištenje. U Upravnom odjelu za društvene djelatnosti Grada Osijeka poslovi vezani uz kulturu uključuju osiguravanje uvjeta za potrebe građana u kulturi, poticanje kulturnog i umjetničkog razvoja te zaštitu kulturne baštine. Odjel izrađuje i koordinira programe javnih potreba u kulturi, osigurava financijska sredstva i potiče sponzorstva i donatorstvo. Poseban naglasak stavljen je na brigu o kulturnim prostorima kroz osiguranje uvjeta za njihovo održavanje i korištenje, kao i na planiranje i provedbu projekata vezanih uz očuvanje kulturne infrastrukture. Upravni odjel za kulturu, baštinu i turizam Grada Dubrovnika ima ključnu ulogu u upravljanju kulturnim prostorima i promociji kulturne baštine. Odjel prati upravljanje ustanovama u kulturi kojima je Grad osnivač, izrađuje programe javnih potreba u kulturi te predlaže i raspoređuje proračunska sredstva namijenjena kulturnim aktivnostima, uz praćenje njihove namjenske upotrebe. Posebna pažnja posvećena je osiguravanju stručne pomoći korisnicima proračuna te pružanju tehničke podrške Kulturnom vijeću i drugim stručnim tijelima. Nadležnost Odjela obuhvaća i izradu strateških dokumenata kulturne politike radi očuvanja i razvoja kulturnog identiteta Dubrovnika i osiguravanja optimalnog korištenja i upravljanja prostorima u kulturi.

Učinkovita suradnja, jasna komunikacija i usklađivanje aktivnosti između odjela za upravljanje imovinom i kulturu/društvene djelatnosti ključna je za dodjelu prostora u kulturi. Ipak, pretpostavljena horizontalna suradnja razlikuje se od jedne do druge jedinice lokalne samouprave i ostvaruje se na različite formalne i neformalne načine: službenim sastancima, internim savjetovanjima s članovima vijeća u kulturi, drugim gradskim odsjecima i odjelima te kontaktiranjem drugih gradova u savjetodavne svrhe ili razmjene dobre prakse. Tako zaposlenica

Grada Rijeke navodi kako su „*imali kontakt osobno s pročelnicom Odjela za imovinu u Gradu Splitu. Ona je pitala da joj pošaljemo što smo napravili kad je to krenulo u primjenu. Čuli smo se i s kolegama iz Zagreba.*” S druge strane, zaposlenik Grada Rijeke komentirao je izostanak horizontalne suradnje na razini gradova riječima kako ih nije „*baš previše ni zanimalo što rade.*”

Provedeni intervjui s osobama iz udruga i ustanova u kulturi pak otkrivaju manjak povjerenja prema gradskim upravama i podjeli poslova, što oslikava i izjava zaposlenice ustanove u kulturi u Splitu: „*To je moj generalni dojam, da zapravo službe imaju manjak protoka informacija i suradnje po određenim temama.*” Osoba iz udruge u kulturi iz Splita dijeli slične dojmove: „*Odjeli između sebe ne samo da nisu upoznati, ali nisu ni složni na način da mogu iskomunicirati tu situaciju.*”

Što se vertikalne suradnje i komunikacije s nadležnim ministarstvima tiče, ministarstva bi trebala pružati smjernice i kriterije za dodjelu prostora, čime bi se osigurala transparentnost i usklađenost s nacionalnim strategijama. Kao ključni izazovi u ovoj suradnji ističu se moguće razlike u strateškim ciljevima lokalnih tijela i ministarstava pa se kao ključ uspješne suradnje nadaje pravovremena razmjena informacija i jasno definirani zajednički ciljevi. Ipak, iz provedenih intervjua i rijetkih komentara na suradnju na razini JLRS-a i nadležnih ministarstava, teško je izvući konzistentne zaključke te se izjave svode na to da vertikalna suradnja ili nije postojala ili nije ni bila potrebna jer su upute bile jasne (riječima jednog od zaposlenika gradske uprave: „*radite što hoćete*”).

5.1.2. Povjerenstvo za dodjelu prostora u kulturi

Povjerenstva za dodjelu prostora ključna su formalna tijela za osiguravanje transparentnosti, pravednosti i učinkovitosti procesa dodjele gradskih prostora namijenjenih kulturi. Povjerenstva osnivaju gradonačelnici, a čine ih predstavnici gradskih upravnih odjela, kulturnih vijeća i vanjski članovi. Povjerenstva bi trebala biti važna poveznica između institucionalnih i izvaninstitucionalnih aktera te javnog interesa, koja osigurava da prostori budu pod jednakim uvjetima dodijeljeni onima koji zadovoljavaju postavljene kriterije i pridonose kulturnom razvoju lokalnih sredina.

Zadaće povjerenstava uključuju evaluaciju prijava na javne natječaje, provjeru udovoljavanja formalnim uvjetima natječaja, bodovanje prijava prema unaprijed definiranim kriterijima te sastavljanje prijedloga rang-liste za dodjelu prostora. Povjerenstva također predlažu gradonačel-

niku donošenje konačnih odluka o dodjeli prostora te imaju ovlast predložiti da se nijedna prijava ne prihvati. Transparentnost procesa osigurava se objavom zapisnika i odluka na službenim gradskim stranicama, dok se stručni i administrativni poslovi povjerenstava oslanjaju na nadležna gradska tijela. Njihova uloga obuhvaća i prilagodbu lokalnim potrebama kroz fleksibilne mehanizme kao što su produljenje zakupa bez javnog natječaja, gdje je to opravdano.

Iako dijele zajedničke ciljeve, postoje i razlike u strukturama i mandatima¹⁶ povjerenstava. U Zagrebu, Povjerenstvo za davanje u zakup gradskih prostora prema Odluci ima pet članova, a Povjerenstvo za davanje u zakup gradskih prostora u području kulture čini dvoje predstavnika Ureda za kulturu, predstavnik-pravnik Ureda za upravljanje imovinom te dvije vanjske članice. Gradonačelnik može osnovati jedno ili više povjerenstava ovisno o namjeni gradskog prostora.

U Rijeci se, na prijedlog Odjela za odgoj, obrazovanje, kulturu, sport i mlade, imenuju dva člana Povjerenstva iz reda predstavnika kulturnih vijeća Grada Rijeke i jedan predstavnik Odjela, dok se dva predstavnika izvaninstitucionalne scene imenuju na prijedlog Odjela nakon provedenog javnog poziva. Rijeka je jedini grad koji dio članova Povjerenstva bira javnim pozivom.

U Osijeku se Povjerenstvo sastoji od dva predstavnika UO za gospodarenje imovinom i imovinsko-pravne odnose, dva predstavnika UO za društvene djelatnosti i jednog predstavnika Kulturnog vijeća Grada Osijeka.

Splitsko Povjerenstvo ima sedam članova i jednak broj zamjenika: predstavnika UO nadležnog za gradsku imovinu, dva predstavnika UO nadležnog za područje društvenih djelatnosti i po jednog predstavnika iz svakog kulturnog vijeća Grada Splita.

Tijekom ponovljenog javnog savjetovanja o Odluci u Splitu (2025.) nije prihvaćen prijedlog o uključivanju predstavnika civilnog društva, uz navođenje primjera riječkog Povjerenstva, uz obrazloženje: „... Uvođenje predstavnika organizacija civilnog društva moglo bi dovesti do mogućeg sukoba interesa s obzirom na to da bi potencijalni korisnici sudjelovali u odlučivanju o dodjeli prostora. Model participacije koji se spominje, primijenjen u Rijeci, predstavlja jedno od mogućih rješenja, no Grad

¹⁶ Grad Rijeka - mandat od pet godina; Grad Osijek - četiri godine; za Grad Zagreb i Grad Split trajanje mandata članova povjerenstva za dodjelu prostora u kulturi nije određeno Odlukama.

Split je, vodeći se načelima objektivnosti i nepristranosti, odlučio da Povjerenstvo čine stručnjaci iz nadležnih tijela.” U intervjuima su ispitanici nerijetko isticali kako bi u sastavu Povjerenstva trebali biti upravo predstavnici udruga u kulturi te djelatnice i djelatnici u polju kulture, dok je nekoliko ispitanika iz Dubrovnika spomenulo angažiranje stranog stručnjaka kao člana Povjerenstva kako bi se izbjeglo opterećenje lokalnim kontekstom i poznanstvima. Izjava zaposlenice ustanove u kulturi iz Splita oslikava nezadovoljstvo strukturom Povjerenstva: „(...) veliki dio kriterija za dodjelu prostora se upravo odnosi na nekakvu programsku procjenu, odnosno procjenu kvalitete programa pojedine organizacije, a ako se ne varam članovi Povjerenstva su upravo zaposlenici Grada i to iz službe za upravljanje imovinom i službe za kulturu (...) Kod procjene kvalitete programa mislim da bi trebali biti uključeni kulturni djelatnici ili netko tko ima background da može objektivno donijeti tu odluku.”

5.1.3. Gradonačelnik

40

Gradonačelnik je ključna funkcija za usmjeravanje razvoja kulturne infrastrukture grada: njegova uloga obuhvaća donošenje strateških i operativnih odluka vezanih uz dodjelu prostora u kulturi, postavljanje standarda transparentnosti i osiguravanje ravnoteže između potreba lokalne kulturne scene i šireg društvenog interesa. Uloga gradonačelnika nije ograničena na formalno donošenje odluka i izvršnu ulogu u procesima, već bi on trebao aktivno doprinositi oblikovanju kulturnog identiteta grada.

Donošenjem Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi na tu je izvršnu funkciju stavljen veliki naglasak te su određene ovlasti iz domene gradskih predstavničkih tijela prebačene na gradonačelnika. Taj trend Zakon je potvrdio i regulirajući upravljanje ustanovama u kulturi koje nemaju svoj poseban zakon (prvenstveno kulturni centri) prebacujući veliki broj ovlasti upravnih vijeća na ravnatelja ustanove.

U svim gradovima gradonačelnik ima presudnu ulogu u procesu dodjele gradskih prostora za kulturu – donosi odluku o raspisivanju javnog natječaja te konačnu odluku o dodjeli prostora korisnicima u kulturi; sudjeluje u definiranju uvjeta i kriterija javnih natječaja; osniva i imenuje Povjerenstvo za dodjelu prostora u kulturi; donosi odluku o dodjeli prostora neposrednom pogodbom; poništava provedeni natječaj za dodjelu prostora u kulturi.

Ulogu gradonačelnika komentira zaposlenik Grada Rijeke: „(...) on je na kraju uvijek potpisnik odluke. On može sudjelovati u komunikaciji ili ne, ovisno o njegovom senzibilitetu, ali nema tu neke mistifikacije. Ukoliko bilo koji odjel za kulturu, odsjek, šta god, za društvene djelatnosti ima jasnu politiku što želi s prostorima, sjednu na sastanak s gradonačelnikom i dogovore s njim ili ne. Mislim nema tu... nema tu nekih većih problema.”

Prema Zakonu o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, gradonačelnik također postavlja kriterije društvene važnosti i ekonomske održivosti te utvrđuje namjenu prostora kako bi osigurao optimalno iskorištavanje. Zaposlenica Grada Rijeke dodatno naglašava važnost uloge gradonačelnika: „Mi se jednostavno ne koordiniramo uopće s nijednim odjelom u ovoj dodjeli prostora osim sa samim gradonačelnikom. Svi mi koji radimo akt ili prijedlog pravimo, koje god to povjerenstvo bilo, to je samo prijedlog. On za njega zapravo nije obvezujuć.” Dodatno ističe: “(...) s njim sve počinje i s njim sve završava.”

Gradonačelnici surađuju s odgovarajućim gradskim odjelima, kao što su odjeli za upravljanje imovinom i odjeli za kulturu / društvene djelatnosti te s Povjerenstvom za dodjelu prostora u kulturi. Također, njihova bi uloga trebala uključivati i usklađivanje lokalnih politika s nacionalnim smjernicama, u suradnji s Ministarstvom kulture i medija Republike Hrvatske.

41

5.1.4. Javnost

Uključivanjem u javno savjetovanje te druge, manje formalne oblike građanske participacije (konzultacije, upitnici o potrebama, javne tribine...), u procesu dodjele prostora sudjeluju i trenutačni i potencijalni korisnici prostora, odnosno osobe s nezavisne kulturne scene i osobe koje djeluju u polju kulture, te sva ostala zainteresirana javnost.

Javno savjetovanje formalni je i obavezni mehanizam i prilika za participaciju zainteresiranih građana i potencijalnih korisnika prostora u procesu implementacije odluka o davanju prostora u kulturi. Sukladno Zakonu o pravu na pristup informacijama (NN br. 25/13 i 85/15), tijela državne uprave te JLRS-i dužni su provoditi postupak javnog savjetovanja u trajanju od 30 dana kod donošenja podzakonskih propisa. Savjetovanje s javnošću ključno je za prikupljanje mišljenja i prijedloga o javnim politikama te za prepoznavanje njihovih potencijalnih slabosti. Proces uključuje objavu nacрта dokumenata, poziv javnosti da se uključi te razdoblje za dostavu prijedloga. Na kraju se izrađuje izvješće koje

sumira zaprimljene prijedloge i objašnjava odluke o njihovom prihvatanju ili odbijanju.

U svim gradovima gdje je Odluka donesena održana su javna savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u trajanju od mjesec dana¹⁷ putem web-stranica gradske uprave. Grad Zagreb zaprimio je preko pedeset prijedloga od sedam osoba, Grad Rijeka prijedloge četrnaest, a Split prijedloge devet osoba.¹⁸ U javno savjetovanje u Osijeku nije se uključio nitko od zainteresirane javnosti. U slučaju Osijeka važno je naglasiti da nijedna intervjuirana osoba iz civilnog društva nije uopće bila upoznata s postojanjem Odluke o dodjeli prostora u kulturi.

Među primjedbama podnesenim na javna savjetovanja ističu se one vezane za izmjenu kriterija bodovanja i vrednovanja te sastav povjerenstava i nadležnosti upravnih tijela u natječajnom postupku. U Rijeci je tako predlagano besplatno korištenje prostora, uz plaćanje režijskih troškova; kritizirani su kriteriji koji više pogoduju udrugama nego umjetnicima, uočena je favorizacija većih organizacija, a raspravljalo se i o sukobima interesa u radu Povjerenstva te sudjelovanju osoba s nezavisne scene u evaluaciji prijave. Prihvaćeni prijedlozi uključuju sklapanje ugovora o korištenju na 10 godina u opravdanim slučajevima, proširenje potencijalnih korisnika na obrtnike te sastavljanje zapisnika o primopredaji prostora. Splitsko ponovljeno savjetovanje iz 2025. obuhvatilo je primjedbe na broj zaposlenih u udrugama, intenzitet korištenja prostora, vrednovanje ulaganja u prostor pri selidbi iz prostora koji je udruga uredno koristila (potaknuto najavljenim izlaskom korisnika iz prostora Doma mladih) te trajanje zakupa do 5 godina. Predlagano je uključivanje predstavnika udruga u rad Povjerenstva (nije prihvaćeno) i razmatrani su troškovi garantnog pologa te raznolikost izvora financiranja. U Zagrebu, prijedlozi su se fokusirali na partnerstva i zajedničko korištenje prostora, planove korištenja, vrednovanje nagrada, te probleme umjetnika koji zbog drugog zaposlenja ne mogu biti u statusu samostalnih umjetnika pa tako nisu u mogućnosti ostvariti jednak broj bodova. Predloženo je i uvođenje kategorije prostora „depo” namijenjenih umjetnicima.

¹⁷ Zagreb: 12. svibnja - 12. lipnja 2023.; Rijeka: 15. lipnja - 15. srpnja 2022. (u tijeku obrade svih prijedloga i primjedbi nakon završetka savjetovanja, dana 26. srpnja 2022. godine na snagu je stupio Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi pa je predlagatelj uskladio Nacrt sa Zakonom nakon završetka postupka javnog savjetovanja); Split: 17. listopada - 16. studenog 2023. te 14. siječnja - 12. veljače 2025.; Osijek: 25. srpnja - 24. kolovoza 2024.

¹⁸ Javno savjetovanje provedeno 2023.

Među neformalnim metodama uključivanja javnosti, Odjel gradske uprave za kulturu u Rijeci je nastavno na prijedlog zaprimljen na javnom savjetovanju predvidio i javno okupljanje za potencijalne i trenutne korisnike prostora u svrhu boljeg razumijevanja problematike prostora u kulturi, a prije provođenja natječaja. Sličan angažman, ali osoba s civilne scene, vidljiv je i u primjeru Splita, kada se na javnoj diskusiji tijekom trajanja javnog savjetovanja okupilo osamdesetak građana. *„Dosta smo ljudi osvijestili kako uopće funkcionira javno savjetovanje i kako će izgledati jedna odluka, koji je to članak, stavak, a to me malo iznenadilo, da zapravo dosta ljudi ne razumije uopće kako funkcionira natječaj, kriteriji, bodovanje...”,* istaknuo je član jedne udruge iz Splita..

Iskustva ispitanika iz udruga, međutim, ukazuju na određene prepreke pri neformalnim metodama uključivanja u odlučivanje. Poticanje komunikacije s Gradom, iskaz interesa da određeni poslovni prostor postane prostor za kulturu te traženje informacija o dostupnim prostorima često ovise o angažmanu samih udruga. Međutim, mnoge udruge nisu dovoljno kapacitirane ni informirane o tome koje je gradsko tijelo ovlašteno za pojedina pitanja što otežava njihovo sudjelovanje, ali i pojačava dojam manjka transparentnosti u procesima te često rezultira nepovjerenjem prema tijelima upravljanja. Izjava sugovornika iz Dubrovnika (*„Nas se nije pozivalo na nikakve brainstorminge, nikakve decision makinge.”*) ukazuje na izostanak uključivanja dionika s civilne scene u ranim fazama procesa odlučivanja, dok jedna ispitanica iz Osijeka navodi iskustvo koje oslikava zatvorenost lokalnih struktura prema akterima civilnog društva: *„Mene je prije primilo Ministarstvo kulture u Zagrebu ... nego što me primio Grad Osijek.”* Također, jedan je sugovornik iz Osijeka istaknuo situaciju koja dodatno doprinosi osjećaju nepovjerenja: *„(...) Dosta je otkaza (u gradskoj upravi, op.ur.) podijeljeno, dosta je ljudi otišlo i evo ja zaista što se tiče gradske uprave nemam pojma što se događa unutra, tko više tamo radi, baš ono, postala je neka zatvorena sredina za sebe, što je žalosno.”*

5.2. Koordinacija

U ovom ćemo potpoglavlju kroz primjere gradova u fokusu istraživanja predstaviti načine uključivanja javnosti u donošenje odluka o dodjeli prostora te koordinaciju tog procesa.

Grad Rijeka među prvim je gradovima pristupio primjeni članka 14. Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi. U listopadu 2022. Gradsko je vijeće donijelo Odluku o davanju na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke. Prije toga provedeno je javno savjetovanje kao formalni završetak procesa sudjelovanja različitih aktera kroz različite tribine i konzultacijske sastanke, koji je započeo i nekoliko godina prije donošenja Odluke. Ispitanik iz Grada navedeno tumači značajnim strateškim usmjerenjem Grada prema stabilizaciji rada nezavisne kulturne scene u Rijeci.

44

Grad Zagreb neko je vrijeme čekao da Ministarstvo donese Uredbu, no to se nije dogodilo te su sami krenuli u izradu kriterija dodjele. Kako to ističe zaposlenica Grada Zagreba, na njima su radili stručnjaci, kao i na reviziji cijena za poslovne prostore i za zone. Istovremeno, ured je provjeravao kakvo je stanje što se tiče korištenja prostora na terenu. Odluka je zatim prošla kroz Odbor za prostor pri Skupštini Grada Zagreba, a odrađene su i konzultacije s članovima kulturnih vijeća. Nakon toga je provedeno javno savjetovanje, da bi Odluka bila donesena u srpnju 2023. godine, unutar zakonskog roka. Osoba iz civilnog sektora pak navodi da je komunikacija s Gradom generalno otvorena, da je organiziran i konzultativni sastanak kao i da same organizacije o ovoj temi međusobno komuniciraju i informiraju se na neformalan način, preko kanala društvenih mreža i mailing lista.

Za razliku od Zagreba, predstavnicima civilnog društva iz Osijeka potpuno je nepoznata činjenica da je Odluka o davanju prostora donesena. Tijekom intervjua istaknuli su da nisu upoznati s gradskim planovima te da nisu bili uključeni u javno savjetovanje o Odluci.

Slična situacija zatvorenosti Grada prema korisnicima vidi se i u kazivanjima predstavnika civilnog društva u Splitu. Split je u svibnju 2023. godine pokrenuo reformu sustava dodjele gradskih prostora te počeo izrađivati odluke o dodjeli prostora organizacijama civilnog društva i akterima u kulturi. Na neformalnom sastanku s pročelnicom upravnog odjela dogovorena je suradnja s nekoliko udruga koje su iskazale interes za takvim angažmanom, otvorena je komunikacija, održana su javna

savjetovanja i diskusije na koje se odazvao veliki broj organizacija. Organizacije su nakon niza radnih sastanaka sudjelovale i u online savjetovanju s konkretnim prijedlozima. Odluka o dodjeli prostora na korištenje udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva je donesena u prosincu 2023. godine te se početkom 2024. obećalo krenuti s objavama natječaja za prostore. Međutim, kako to objašnjava zaposlenica ustanove u kulturi, u listopadu 2024. donesen je Zakon o izmjenama Zakona o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora s kojim se Odluka morala uskladiti. Navedene izmjene, kako tvrdi, ne mijenjaju sadržaj Odluke, već dodatno pojašnjavaju kriterije za dodjelu. Unatoč početnoj otvorenosti u vidu raznih metoda javnog savjetovanja, iz Grada trenutno nema komentara na daljnji proces. Sa svim navedenim, kako ističu osobe koje dolaze iz civilnog društva, ispreplelo se i pitanje obnove Doma mladih jer alternativni prostori za trenutne korisnike Doma nisu osigurani. Natječaje za prostore u 2024. korisnici nisu dočekali, a nedavno je zatvoreno i drugo javno savjetovanje o Odluci¹⁹.

45

Izjave osoba s civilne scene ukazuju na niz izazova pri sudjelovanju u procesima dodjele prostora u kulturi, a dio ih proizlazi i iz već opisanih problema funkcioniranja sustava i (nepoznatog) stanja imovine. Prvi se tiče potkapacitiranosti Ureda ili Odjela za kulturu s obzirom na količinu novonastalog posla. Kako to ističe članica jednog od Povjerenstva za davanje u zakup gradskih prostora u Zagrebu: *„to najviše spada na leđa jedne, dvije osobe, a prostora je puno.“* Nedostatna suradnja između odjela za kulturu i imovinu u nekim gradovima proizlazi iz dvije različite pozicije promatranja strateškog razvoja gradske imovine. Odjel za imovinu prilikom davanja prostora u promet navedene često promatra u komercijalnim okvirima i za komercijalni najam. Te cijene su za kulturu previsoke, odnosno akteri u kulturi ne mogu se natjecati u tržišnoj utakmici poslovnih prostora. Međutim, ispitanik iz Grada Rijeke smatra da *„ako jedinica lokalne samouprave ima volju da kaže da im je neka djelatnost u kulturi bitna, podržat će je kroz jeftino korištenje prostora.“*

Veliki izazov u dodjeli prostora kontinuirani je proces njihova povrata privatnim vlasnicima ili državi. Kako to ističe zaposlenica gradskog odjela u Zagrebu: *„Puno je povrata, pogotovo prema državi. U zadnjih godinu dana 200 prostora smo morali vratiti državi, svaki drugi-treći dan neki prostor izgubimo iz fonda prostora.“* Ova situacija također otežava i ažuriranje podataka o gradskim prostorima te proces definiranja njihove namjene. Još jedan kontinuirani proces odnosi se na rješavanje

¹⁹ Novu odluku splitsko je Gradsko vijeće usvojilo tijekom finalizacije ovog izvještaja, u ožujku 2025.

pitanja postojećih ugovora i postojećih korisnika prostora. Nekim su korisnicima ugovori istekli, a kako nisu dodijeljeni preko javnog natječaja nego direktnom pogodbom, nisu mogli biti produljeni. Neki korisnici prostora ni nemaju ugovore. No, unatoč svim tim slučajevima, a manjku prostora, kako to ističe zaposlenica gradskog odjela u Zagrebu, *„oni koji su aktivni, koji djeluju i stoje iza svog rada (...) nikad se ne moraju bojati da će ostati bez prostora”*.

Glavne manjkavosti koordinacije u procesu oblikovanja odluka o dodjeli prostora intervjuirani s civilne scene vide u manjku transparentnosti, nedostatnoj suradnji između odjela te percepciji zatvorenosti gradske uprave, čime se otežava njihovo efektivno sudjelovanje. Ispitanici iz gradskih uprava, s druge strane, ističu da je prioritet srediti stanje na terenu prema zakonskim obvezama, a zatim dalje razvijati ideju dodjele prostora prema zadanim strateškim ciljevima i smjernicama.

6. KRITERIJI I UVJETI - JAVNI NATJEČAJ I NEPOSREDNA POGODBA

47

U članku 14. stavku 8. Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi navedeno je da predstavničko tijelo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave općim aktom propisuje kriterije za dodjelu javnim natječajem i neposrednom pogodbom prostora za rad i drugih nekretnina u njezinu vlasništvu korisnicima u području kulture. U nastavku analiziramo kriterije i uvjete za dodjelu putem natječaja i putem neposredne pogodbe u Rijeci, Splitu, Zagrebu i Osijeku. Ti su gradovi donijeli Odluke o dodjeli prostora, dok je Dubrovnik u analizu uključen kroz komentare intervjuiranih osoba s civilne scene jer Odluka još nije donesena. Tijekom istraživanja, u Rijeci je raspisan i javni natječaj pa su posebni kriteriji i uvjeti iz tog natječaja također uvršteni u analizu. U završnoj fazi istraživanja i Grad Zagreb je raspisao Javni natječaj za davanje u zakup gradskih prostora fizičkim osobama koje djeluju u području kulture, ali bez odstupanja u kriterijima i uvjetima u odnosu na Odluku na koju je natječaj naslonjen.

Osim analize kriterija i uvjeta, poglavlje donosi i komentare osoba s nezavisne kulturne scene, članova povjerenstava za dodjelu prostora, predstavnika institucija u kulturi i donositelja odluka koji su sudjelovali u oblikovanju odluka, dok su ispitanici iz Dubrovnika o uvjetima i kriterijima dodjele govorili načelno, iz pozicije vlastitih potreba ili saznanja o uvjetima i kriterijima sadržanima u odlukama drugih gradova.

6.1. Uvjeti

Prema strukturi odluka, prostor se dodjeljuje na korištenje (Rijeka, Split) odnosno u zakup (Zagreb, Osijek) fizičkim i pravnim osobama koje djeluju u polju kulture, uz manje razlike. Zagrebačka odluka predviđa kategorije fizičkih i pravnih osoba te izdvaja posebnu kategoriju umjetnika do 35 godina, očito prateći potrebe mladih (ponajviše vizualnih) umjetnika za ateljeima, dok Split, Osijek i Rijeka tu kategoriju ne prepoznaju. Prostor se izrijeком dodjeljuje za djelatnosti predviđene

Zakonom o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, a Zagreb popisu dodaje i transverzalna područja. U prvom javnom natječaju koji je po Odluci objavio Grad Rijeka, onom za korištenje prostora kluba Palach, prioritiziraju se programi suvremenog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva usmjereni razvoju i poticanju urbane kulture s posebnim naglaskom na mlade. Što se tiče roka na koji se prostor daje u zakup ili na korištenje, u Zagrebu i Rijeci on je najviše deset godina, a u Splitu i Osijeku pet godina.

Formalni uvjeti za prijavitelje u Splitu, Zagrebu i Osijeku odnose se na upis u odgovarajući matični registar, registraciju za obavljanje kulturne djelatnosti, registrirano sjedište u Gradu (u slučaju fizičkih osoba - prebivalište; u Osijeku - najmanje tri godine prije prijave na natječaj, u Splitu dvije godine), javno objavljene financijske dokumente, ispunjene obveze prema državnom proračunu i proračunu Grada (također za fizičke osobe) te potvrdu da se protiv osobe ovlaštene za zastupanje ne vodi kazneni postupak (također za fizičke osobe). Osijek napominje da osoba ovlaštena za zastupanje pravne osobe mora biti u mandatu. Osijek i Split dodaju da prijavitelj mora imati uredno ispunjene obveze iz svih prethodno sklopljenih ugovora o korištenju gradskog prostora, a Rijeka da djeluje na području grada najmanje tri godine. U slučaju da se za korištenje prostora zajednički prijavljuje više pravnih osoba, što svi gradovi predviđaju, sve moraju ispunjavati uvjete natječaja.

Riječka Odluka ne navodi uvjete taksativno već ih prepušta pojedinačnim natječajima. Javni natječaj za klub Palach, prvi objavljen prema novoj Odluci, sadrži dva formalna uvjeta: da udruga ili umjetnička organizacija mora biti upisana u odgovarajući registar te da mora djelovati na području kulture najmanje tri godine prije podnošenja prijave. Kako je riječ o konkretno definiranom, klupskom prostoru, budući korisnik bio je obavezan dostaviti plan izvedbe za sve tražene kulturno-umjetničke programe.

6.2. Kriteriji

Kriteriji za dodjelu prostora javnim natječajem i neposrednom pogodbom koji su predmet ove analize, kriteriji su za pravne i fizičke osobe te umjetnike mlađe od 35 godina koji su na snazi u odlukama gradova u fokusu (Zagreb, Split, Rijeka, Osijek), uz napomenu da se kriteriji za fizičke osobe i umjetnike dijelom preklapaju s kriterijima za pravne osobe. Svi su kriteriji, po gradovima, sažeto i usporedno prikazani u tablici na kraju teksta.

6.2.1. Kriteriji za dodjelu javnim natječajem

1. KRITERIJI ZA PRAVNE OSOBE

Uopćeno, kriteriji za pravne osobe odražavaju sposobnost prijavitelja da upravlja prostorom dokazima o:

- a) prijašnjem radu (godine djelovanja, nagrade i priznanja, broj programa i aktivnosti u posljednjih nekoliko godina);
- b) profesionalnosti (broj zaposlenih, broj volontera);
- c) sposobnostima prikupljanja sredstava;
- d) prethodnom iskustvu upravljanja gradskim prostorom i/ili ulaganjem u gradski prostor, odnosno planom njegova čim ekonomičnijeg korištenja;
- e) sposobnosti predstavljanja (kvalitetnog) prijedloga programa koji bi se u prostoru trebao izvoditi.

49

Među *dokazima o prijašnjem radu*, gradovi vrednuju godine aktivnog djelovanja prijavitelja koje su, sudeći po broju bodova, kod sva četiri grada jednako važan kriterij. Zagreb, Osijek i Rijeka nagrađuju i ostvarene nagrade i priznanja, pri čemu se u slučaju Rijeke i Osijeka one boduju više no u Zagrebu te očito odražavaju tendenciju ovih gradova da organizacije koje smještaju u prostore imaju nacionalnu i međunarodnu prepoznatljivost. Zagreb nagrađuje i kontinuitet programskih aktivnosti u posljednjih pet godina te pritom ocjenjuje umjetničku i/ili društvenu relevantnost programa, kao i kvalitetu odnosno sadržajnu vrijednost (oboje do 5 bodova). Split vrednuje opis programskih aktivnosti korisnika, dok Rijeka i Osijek boduju aktivnosti iz prethodne godine na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini s 1, 3, 5 ili 7 bodova, što ponovno govori u prilog tome da oba grada teže široj prepoznatljivosti organizacija koje smještaju u prostore.

Komentirajući ove kriterije, prvenstveno godine aktivnog djelovanja, jedna od intervjuiranih osoba iz gradske uprave kaže da je pri njihovom donošenju prioritet, naime, bio održati na životu organizacije koje rade dugo i u koje se dugo ulagalo. Priznaje da organizacije koje tek počinju s radom po tom kriteriju ne prolaze najbolje, ali da su kao Grad svjesno donijeli navedenu odluku. Drugi predstavnik Grada na tu temu kaže: „... to je uvijek ista vaga na svim natječajima i na javnim potrebama: ako previše cijeniš nečiju povijest, onda zaista novajlije dovodiš u nepovoljan po-

ložaj. Ali to je potpuno prirodno. To je kao da netko dođe na natječaj za posao, super priča, ali nikad ništa nije nigdje radio.”

Što se tiče *kriterija profesionalnosti*, Split i Zagreb nagrađuju broj zaposlenih u organizacijama, Rijeka i Osijek pak ne. Split tu maksimalno dodjeljuje 5 bodova za organizacije sa 7 i više zaposlenih, dok Zagreb za isti broj zaposlenih dodjeljuje 5 bodova. Ovo se može tumačiti na način da Split profesionalizaciju mjeri brojem zaposlenih, u Zagrebu su pak zaposlenja u organizacijama civilnog društva češća, dok Rijeka i Osijek otvaraju mogućnost konkuriranja za prostor organizacijama bez zaposlenih, što korespondira strateškim smjernicama analiziranih gradova vezanim za razvoj kulturnih djelatnosti i prostora kulture. U Splitu se jedna ispitanica s civilne scene pita „*što reflektira kriterij broj zaposlenih kad istovremeno Grad nema institucionalnu podršku za organizacije u kulturi?*” Druga kritika kriterija broja zaposlenih jest da pogoduje razvijenijim organizacijama, no osobe s civilne scene ocjenjuju kako broj zaposlenih nije stabilan pokazatelj jer se zbog projektnog financiranja broj zaposlenih mijenja ovisno o ostvarenim projektnim sredstvima.

50

U Splitu jedini nagrađuju i broj volontera u organizaciji, s maksimalno 3 boda za više od 50 volontera po organizaciji, što je kriterij koji je, kako saznajemo iz intervju s osobama sa splitske civilne scene, u Odluku uvršten na sugestiju civilnog društva.

Kriterij sposobnosti prikupljanja sredstava odnosi se na ostvarene financijske potpore za projekte i programe (Zagreb i Split: u prethodne dvije godine, Osijek u prethodne tri, Rijeka u prethodnih pet godina), s tim da postoje razlike. U Zagrebu se neovisno o razini financiranja (lokalna, nacionalna, međunarodna) dobiva po jedan bod, u Rijeci i Osijeku svaka viša razina nosi i dva boda više (EU fondovi nose 7 bodova), Split jedini nagrađuje prihod od vlastite djelatnosti (2 boda), dok prihode iz gradskog proračuna nagrađuje s 3 boda, iz državnog proračuna s 2 boda, a s 4 boda prihode iz EU fondova. Zagreb u kategoriji *Drugi prihodi* misli na javne izvore te domaće i inozemne privatne i/ili javne zaklade, što upućuje i na raznolikije prakse prihodovanja zagrebačkih organizacija. Zanimljivo je primijetiti i da na ovaj kriterij civilni akteri nisu imali posebnih komentara u javnom savjetovanju.

Prethodno iskustvo upravljanja javnim prostorom vrednuju Zagreb i Split s maksimalno pet bodova: Split prethodno uredno korištenje gradskog prostora koji je predmet natječaja, a Zagreb kontinuirano djelovanje i provođenje projekata i programa u prostoru tijekom prethod-

nog ugovornog razdoblja. Navedeno ukazuje da Split i Zagreb imaju tendenciju u prostorima zadržati njihove dosadašnje korisnike ako se pokažu dobrim gospodarima, ali i da kriterij, s obzirom na bodove koje nosi, nije presudan.

Sva četiri grada predviđaju i da je prijavitelj prethodno financijski ulagao u prostor: u Splitu je za ulaganje veće od 5.000 eura moguće dobiti 5 bodova, u Zagrebu će se za isto ulaganje dobiti čak 10 bodova, Rijeka ima samo jednu bodovnu kategoriju, 7 bodova za ulaganje veće od 7.000 eura, a Osijek predviđa da se ulagalo i više (od 3.000 do više od 10.000 eura, maksimalno 4 boda). Osijek i Split predviđaju angažman ovlaštenog sudskog vještaka kojim će se dokazati ulaganje u gradski prostor.

Prethodno investicijsko ulaganje, pa i prethodno korištenje prostora, među ispitanicima je isticano kao kriterij koji ne omogućava da prostore „preuzmu” novi akteri. Ipak, neki sadašnji korisnici gradskih prostora priznaju kako je prethodno ulaganje nešto što se mora nagraditi. Primjer je organizacija koja je u gradski prostor uložila značajna sredstva osigurana putem EU projekta, a koja je nakon isteka ugovora 2025. godine u opasnosti da bez tog prostora ostane ako on bude ponuđen na javnom natječaju.

51

U grupi kriterija vezanoj za odnos organizacije prema samom prostoru, najviše je prijetora u komentarima ispitanika izazvalo nagrađivanje partnerskog korištenja prostora. U Splitu je tako za od pet do deset partnerskih organizacija u prostoru moguće dobiti 5 bodova plus bod za svaku partnersku organizaciju iznad deset, u Zagrebu se četiri i više organizacija u prostoru nagrađuje s čak 10 bodova, a u Rijeci i Osijeku pet i više partnera dobivaju maksimalnih 5 bodova. Glavna primjedba ispitanika jest da partnerska korištenja koja se nagrađuju većim brojem bodova nisu primjenjiva na sve tipove i veličine prostora te načine korištenja. Upozorava se također i da otvaraju prostor za lažna udruživanja. „*Partnerstvo bez korelacije s veličinom i drugim karakteristikama prostora te aktivnostima koje bi se u prostoru provodile kriterij je koji ni na koji način ne sugerira kvalitetu korištenja prostora i stoga ga treba brisati. Naime, ukoliko udruga sama ima dovoljno bogat program da joj je za njegovu pripremu i provedbu potreban vlastiti prostor, mogućnost dobivanja bodova kroz partnerstvo će samo voditi u partnerstva ,na papiru’ i dodatni rad u koordinaciji partnerskih odnosa te stvaranju nerealne statistike po pitanju broja udruga koje koriste gradske prostore*”, glasio je jedan od doprinosa javnom savjetovanju koji nije prihvaćen. Dodatan komentar, također iz javnog savjetovanja, naglašava problematičan im-

perativ veće iskorištenosti prostora jer udruge već ionako rade u pre-karnim uvjetima.

Kriterij naziva *opis kulturnog programa* (projekata i aktivnosti) nosi do 40 bodova u Rijeci i Osijeku, a do 10 u Splitu. Zagreb i Split ovu kategoriju dodatno razrađuju. Zagreb tako boduje i plan korištenja, unutar kojeg i kvalitetu predloženog programa rada te njegovu važnost za razvoj kulture Grada Zagreba (do 15 bodova), iskorištenost prostora (do 5 bodova), obuhvat i raznolikost aktera koji se planiraju uključiti u korištenje prostora te metodologiju njihova uključivanja (do 5 bodova). Split poput Zagreba dodaje kriterije iskorištenosti prostora i kvalitete i raznolikosti planiranih aktivnosti (za svaki do najviše 10 bodova).

U slučaju jednakog broja bodova, u svim gradovima osim Zagreba prevagu ima prijavitelj koji je najveći broj bodova ostvario u ovoj skupini kriterija. U Zagrebu će prevagnuti broj bodova ostvaren pod kriterijem *Plan korištenja*.

Dodatno svim ovim kriterijima, u Javnom natječaju za davanje na korištenje prostora kulture – kluba Palach istaknuti su *kriteriji ekonomske održivosti i društvenih interesa*²⁰ *obavljanja pojedine kulturne djelatnosti*, pri čemu ekonomska održivost, skalirana od 1 do 5, nosi 2 boda, a društveni interes, također skaliran od 1 do 5, nosi 5 bodova. Detaljnijeg pojašnjenja što se misli pod ekonomskom održivošću i društvenim interesom u Javnom natječaju nema, iako od zaposlenice riječke gradske uprave saznajemo da se njihovim „izračunom” intenzivno bave. Naime, krovni Zakon u članku 14. stavku 6. nalaže da davatelj nekretnine u okviru svog djelovanja utvrđuje kriterije ekonomske održivosti i društvenih interesa obavljanja pojedine kulturne djelatnosti te ih objavljuje na svojim mrežnim stranicama. Isto je po Zakonu dužno učiniti i tijelo državne uprave nadležno za upravljanje nekretninama u vlasništvu Republike Hrvatske (Ministarstvo kulture i medija RH), međutim ono to nije učinilo niti je Vlada Republike Hrvatske donijela uredbu o kriterijima za nekretnine u svom vlasništvu, stoga ne iznenađuje da ekonomsku održivost i društveni interes nisu jasno definirale ni jedinice lokalne i regionalne samouprave.

Generalna zamjerka ispitanika na kriterije jest ta da oni koji su vještiji u pisanju projekata bolje prezentiraju svoj rad, pa će biti i bolje ocijenjeni. Opće fraze poput „značaja dosadašnjeg umjetničkog rada za grad”

²⁰ Sugovornica iz Grada Rijeke društveni interes definira kao „optimalni odnos između onoga što ta aktivnost i ta udruga pruža građanima, a da paralelno zapravo razvijaju samu djelatnost”.

više je ispitanika iz civilnog društva pokazalo kao problematične jer su podložne širokim interpretacijama povjerenstava. S druge strane, neki od intervjuiranih članova povjerenstava i neki od donositelja odluka smatraju da Grad mora imati diskrecijsko pravo određivanja koje su mu organizacije važne.

2. KRITERIJI ZA FIZIČKE OSOBE I UMJETNIKE DO 35 GODINA STAROSTI

Odluke donesene u Zagrebu i Splitu, za razliku od Rijeke i Osijeka, prepoznaju kriterije za fizičke osobe, s tim da Zagreb predviđa i kategoriju umjetnika do 35 godina starosti. Među kriterijima istovjetnima onima koji vrijede i za pravne osobe, i tu se nalazi broj partnera s kojima se planira koristiti prostor. U jednoj od javnih rasprava prije donošenja odluka ta je odredba kritizirana jer fizičke osobe odnosno umjetnici često nemaju mogućnost javno izvoditi svoja djela u svom radnom prostoru niti im je javna izvedba vezana za prostor u kojem djeluju prioritet. Zagreb i Split fizičke osobe također nagrađuju i za prethodno ulaganje u prostor, prethodno korištenje prostora te - očekivano - za ostvarene nagrade i priznanja. Za potonji kriterij ispitanici iz civilnog društva smatraju kako favorizira grane umjetnosti u kojima su natjecanja učestalija i brojnija.

53

Razlika u statusu samostalnog umjetnika i osobe koja djeluje u području kulture i umjetnosti odražava se i u bodovima. Vrednuje se umjetnički rad u posljednjih pet godina (samostalna izložba/nastup, selektirana skupna izložba, festival ili manifestacija; bodovi su jednaki u oba grada), kao i značaj dosadašnjeg umjetničkog rada za kulturu Grada. Zagreb za umjetnike do 35 godina starosti boduje obrazovanje (umjetnička akademija nosi 5 bodova) te intenzitet umjetničkih aktivnosti tijekom studija i/ili umjetničkog rada nakon završetka studija.

Generalna zamjerka intervjuiranih na ove kriterije bila je da pogoduju vizualnim umjetnostima i da se ponajviše, pogotovo u Zagrebu, o prostorima razmišljalo kao o ateljeima.

6.2.2. Kriteriji za dodjelu neposrednom pogodbom

Prateći krovni Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, gradovi su u odluke o zakupu ili korištenju prostora uvrstili i slučajeve u kojima se prostor može dodijeliti neposrednom pogodbom.

Split, Zagreb (na temelju obrazložene preporuke gradskog upravnog tijela) i Osijek predviđaju da se gradski prostor na korištenje/u zakup

neposrednom pogodbom daje pravnoj osobi čija je djelatnost od posebnog interesa za kulturni razvitak Grada kada:

- korisnik pravna osoba ima isključivu nadležnost na području Grada ili je jedini operativno sposoban za rad na području Grada (u Splitu i Zagrebu u tom slučaju na rok od pet godina, dok u Osijeku rok nije definiran na ovom mjestu);
- korisniku je pravnoj osobi osnivač ili suosnivač Grad te druga jedinica lokalne i područne samouprave (u Splitu u tom slučaju na rok od pet godina, u Zagrebu rok nije definiran na ovom mjestu, a u Osijeku se takav ugovor može sklopiti na čak 10 godina);
- Grad korisniku gradskog prostora otkáže ugovor o korištenju jer mu je gradski prostor neophodno potreban za rad gradske uprave ili drugih pravnih osoba kojima je Grad osnivač ili suosnivač. U tom slučaju se korisniku može dati na korištenje odgovarajući zamjenski prostor.

U Zagrebu i Splitu prostor se neposrednom pogodbom daje na korištenje na godinu dana i kada slijedom nepredviđenih događaja nije moguće provesti standardni natječajni postupak. Neposredna pogodba u Splitu, Rijeci i Osijeku moguća je kada se gradski prostor daje na korištenje pravnoj osobi koja radi na ostvarivanju zajedničkih strukovnih interesa članova i zaštiti njihovih prava (u Splitu na rok od pet godina, u Rijeci i Osijeku na vrijeme koje nije definirano na ovom mjestu, ali se, na temelju Zaključaka Gradonačelnika Grada Rijeke u kojima već jesu provedene ovakve dodjele, rok definirao na 10 godina).

U Zagrebu, Rijeci i Osijeku gradski prostor se daje u zakup ili na korištenje pravnoj osobi radi ispunjavanja uvjeta prijave na natječaj/poziv radi provedbe EU projekta od značaja za grad. Zagreb, vjerojatno motiviran periodom nakon potresa, uključuje mogućnost neposredne pogodbe kada se korišteni prostor nalazi u obnovi i/ili sanaciji.

Vezano za prioritizaciju određenih korisnika prostora, što je kategorija najpodložnija interpretacijama, u Splitu se gradski prostor može dati na korištenje neposrednom pogodbom pravnoj osobi čija je djelatnost od posebnog interesa za kulturni razvitak Grada Splita, u Zagrebu i Osijeku pak pravnoj osobi koja kontinuirano djeluje najmanje 10 godina te koja je svojim prethodnim djelovanjem iznimno pridonijela kulturi Grada i njezinoj prepoznatljivosti na (nacionalnoj i) međunarodnoj razini, dok u Rijeci formulacija glasi „kada se prostor kulture daje na korištenje pravnoj osobi koja provodi kulturne programe, projekte i aktivnosti, a koji značajno doprinose zavičajnoj ili nacionalnoj kulturi ili razvoju kulture i s

tim u svezi turističke ponude grada Rijeke”, pri čemu osječki pandan glasi „... pravnoj osobi koja obavlja djelatnost u području kulture koja je od interesa za Republiku Hrvatsku prema posebnom propisu.”

Konačno, u Rijeci se prostori, valja naglasiti, ne dodjeljuju „neposrednom pogodbom” već „bez natječaja”.

Prema uvidima intervjuirane službenice grada, riječka uprava u procesu je dodatne razrade kriterija i za dodjelu prostora bez natječaja. Kriteriji su poslani na očitovanje i kulturnim vijećima i Povjerenstvu za dodjelu prostora. Sugovornica iz ovog grada napominje da su neki prostori već dodjeljivani na taj način, na prijedlog Odsjeka za kulturu, temeljem zah- tjeva stranke, a odlukom gradonačelnika. Povjerenstvo u tom procesu nije imalo ulogu, no sad se razmatra da i ono bude uključeno u proces.

Osvrti sudionika istraživanja na važeće kriterije pokazuju kako se per- spektive institucionalnih i izvaninstitucionalnih aktera u polju kulture razlikuju. S jedne strane, zaposlenik gradske uprave ističe da su ovi kri- teriji naprosto rezultat prakse, nastali slijedom situacija kada se nije moglo čekati natječaj. Izdvaja pritom gradske ustanove kao korisnike, prijave na EU projekte (što opisuje kao „*izlaženje u susret organizaci- jama*”), situacije u kojima određena udruga ima „*isključivu nadležnost*” za neku kulturnu djelatnost te kada se radi o renomiranim organizaci- jama u kulturi.

Splitski ispitanici s nezavisne kulturne scene nezadovoljni su pak mo- gućom netransparentnošću procedure za dodjelu prostora bez natje- čaja i manjkom informacija o radu povjerenstva koje o tome odlučuje, iako u Splitu dosad nijedan prostor nije dodijeljen neposrednom po- godbom. „*Ako se već događa, bilo bi dobro da postoji javno priopćenje i evaluacija otvorena za javnost*”, navodi jedna sudionica istraživanja, a druga dodaje da se neposredne pogodbe najčešće nigdje ne objavljuju i da o njima informacije imaju samo oni koji će po ovom pitanju biti „*pov- lašteni*”.

Drugačiji pogled na neposrednu pogodbu daje zaposlenik gradske uprave koji je sudjelovao u oblikovanju jedne od odluka o dodjeli pros- tora. „*Moje je mišljenje da bi bilo bizarno raspisivati natječaj za (...) dos- lovno jednu strukovnu udrugu koja zastupa određeno područje, i bilo mi je uvijek glupo ,fejkat*’ natječaj kad su zapravo oni neki naši partneri, jedini na tržištu. Generalno, mislim da moraš kao Grad nekim parame- trima definirati tko je nositelj kvalitete u nekom segmentu, gdje on stvarno nema konkurenciju. Ako se sad neka konkurencija i pojavi, doći će ona i do nekog drugog prostora, ali ideja da neki ozbiljni ,starosjedioci’

moraju prolaziti ili kroz natječaj koji je, kao, potpuno otvoren, ili što bi bilo još gore, kroz natječaj koji je zapravo fingiran, mislim da nije u redu. Jer, ako je netko u prostoru deset godina, stvorio je duh tog prostora. Naravno da je bolje imati potpuno jasan sistem natječaja koji je svima poznat dovoljno rano, ali nekad si u poziciji da se stvarno nešto dešava ad hoc, i kad uopće nema vremena za bilo što što liči na suvisli, transparentan natječaj. Po meni je bolje upotrijebiti to pravo i napraviti nešto, nego ga ne upotrijebiti i imati prazan prostor”.

JLRS	Split	Zagreb	Rijeka	Osijek
godine aktivnog djelovanja	od 3 do 5 → 2 boda od 5 do 10 → 3 boda više od 10 → 5 bodova	od 3 do 5 → 2 boda od 6 do 10 → 3 boda od 10 do 25 → 5 bodova više od 25 → 7 bodova	od 3 do 5 → 1 bod od 6 do 9 → 3 boda od 10 do 19 → 5 bodova 20 i više → 7 bodova	od 3 do 5 → 1 bod od 6 do 9 → 3 boda od 10 do 19 → 5 bodova 20 i više → 7 bodova
broj zaposlenika	do 2 → 1 bod od 3 do 6 → 3 boda 7 i više → 5 bodova	od 1 do 3 → 1 bod od 4 do 6 → 2 boda od 7 i više → 3 boda	/	/
broj volontera (prema zadnjem dostavljenom Izvješću o obavljenim uslugama ili aktivnostima organizatora volontiranja)	do 20 → 1 bod od 21 do 50 → 2 boda više od 50 → 3 boda	/	/	/
ostvarene financijske potpore za projekte i programe	prihod od vlastite djelatnosti → 2 boda iz proračuna Grada → 3 boda iz državnog proračuna → 2 boda iz donacija → 2 boda iz EU fondova → 4 boda iz drugih izvora → 1 bod *za posljednje dvije godine	iz proračuna Grada → 1 bod iz EU fondova → 1 bod iz državnog proračuna → 1 bod od drugih izvora (inozemni javni izvori; domaće i inozemne privatne i/ili javne zaklade) → 1 bod *za posljednje dvije godine	iz proračuna Grada i/ili Primorsko-goranske županije → 1 bod iz državnog proračuna → 3 boda iz poslovnog sektora i /ili od privatnog donatora → 5 bodova iz EU fondova → 7 bodova *za posljednjih pet godina	iz proračuna Grada Osijeka i/ili Osječko-baranjske županije → 1 bod iz državnog proračuna → 3 boda iz poslovnog sektora i /ili od privatnog donatora → 5 bodova iz EU fondova → 7 bodova *za posljednje tri godine
broj partnerskih organizacija s kojima se planira zajednički koristiti dodijeljeni prostor	1 → 1 bod 2 do 4 → 3 boda 5 do 10 → 5 bodova za svaku iznad 10 dodatno 1 bod *Za fizičke osobe: do 2 → 5 bodova do 3 → 7 bodova 4 i više → 10 bodova	2 → 5 bodova 3 → 7 bodova 4 i više → 10 bodova *isto za fizičke osobe i **umjetnike mlađe od 35 godina	1 → 1 bod 2 do 4 → 3 boda 5 i više → 5 bodova	1 → 1 bod 2 do 4 → 3 boda 5 i više → 5 bodova
prethodno uredno korištenje gradskog prostora koji je predmet natječaja	do 5 godina → 3 boda više od 5 godina → 5 bodova *Za fizičke osobe: do 5 godina → 3 boda više od 5 godina → 5 bodova	od 0 do 5 bodova (kontinuirano djelovanje i provođenje projekata i programa u prostoru tijekom prethodnog ugovornog razdoblja)	/	/
prethodno ulaganje u gradski prostor koji je predmet natječaja	od 500 do 3.000 EUR → 1 bod od 3.001 do 5.000 EUR → 2 boda više od 5.000 EUR → 5 bodova *isto za fizičke osobe	od 500 do 3.000 EUR → 2 boda od 3.001 do 5.000 EUR → 6 bodova više od 5.000 EUR → 10 bodova *Za fizičke osobe: od 500 do 3.000 eura → 1 bod od 3001 do 5.000 eura → 3 boda više od 5.000 eura → 5 bodova	više od 7.000 EUR → 7 bodova	od 3.000 EUR do 5.000 EUR → 1 bod od 5.000 EUR do 10.000 EUR → 2 boda više od 10.000 EUR → 4 boda
opis programskih aktivnosti korisnika	od 1 do 10 bodova	/	/	/
opis kulturnog programa i projekta koji se planira provoditi	od 1 do 10 bodova	/	od 1 do 40 bodova	od 1 do 40 bodova
iskorištenost prostora (intenzitet i dinamika korištenja) te kvaliteta i raznolikost planiranih aktivnosti u korištenju prostora	od 1 do 10 bodova *isto za fizičke osobe	*Samo za fizičke osobe: od 0 do 10 bodova **isto za umjetnike mlađe od 35 godina	/	/
ostvarene nagrade i priznanja (bodovi se ostvaruju za svaku nagradu zasebno, s tim da se može ostvariti najviše 5 bodova ukupno)	*Samo za fizičke osobe: međunarodne → 3 boda državne → 2 boda nagrade i priznanja Grada → 2 boda strukovne i ostale nagrade → 2 boda otkupne nagrade → 2 boda	međunarodna → 2 boda državna → 1 bod Grada → 1 bod strukovna → 1 bod *Fizičke osobe: međunarodne → 3 boda državne → 2 boda nagrade i priznanja Grada → 2 boda strukovne i ostale nagrade → 2 boda otkupne nagrade → 2 boda zastupljenost radova u fondusima muzeja i zbirk → 2 boda	strukovna → 1 bod Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije → 3 boda državna i međunarodna → 5 bodova	strukovna → 1 bod Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije → 3 boda državna i međunarodna → 5 bodova
kontinuitet kvalitete i značaja programskih aktivnosti u posljednjih pet godina	/	umjetnička i/ili društvena relevantnost programa uključujući i relevantnost za javne potrebe u kulturi Grada → od 0 do 5 bodova kvaliteta programa i aktivnosti, odnosno sadržajna vrijednost → od 0 do 5 bodova	/	/
plan korištenja	/	kvaliteta predloženog programa rada i plana aktivnosti te njegov značaj za razvoj kulture Grada → od 0 do 15 bodova iskorištenost prostora (intenzitet i dinamika korištenja) → od 0 do 5 bodova obuhvat i raznolikost aktera koji se planiraju uključiti u korištenje prostora te metodologija njihova uključivanja → od 0 do 5 bodova	/	/
provedene aktivnosti na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini u godini prije raspisivanja natječaja	/	/	na lokalnoj razini (Grad) → 1 bod na regionalnoj razini (Županija) → 3 boda na nacionalnoj razini → 5 bodova na međunarodnoj razini → 7 bodova	na lokalnoj razini (Grad) → 1 bod na regionalnoj razini (Županija) → 3 boda na nacionalnoj razini → 5 bodova na međunarodnoj razini → 7 bodova
FIZIČKE OSOBE - DODATNI KRITERIJI				
status	samostalni umjetnik → 5 bodova osobe koje djeluju u području kulture i umjetnosti → 2 boda	samostalni umjetnik → 3 boda osobe koje djeluju u području kulture i umjetnosti → 2 boda	/	/
umjetnički rad u posljednjih pet godina	samostalna izložba/ nastup → 2 boda selektirana skupna izložba, festival ili manifestacija → 2 boda	samostalna izložba/ nastup → 2 boda selektirana skupna izložba, festival ili manifestacija → 2 boda	/	/
značaj dosadašnjeg umjetničkog rada za kulturu Grada	od 0 do 10 bodova	od 0 do 10 bodova	/	/
kontinuirano djelovanje i provođenje projekata i programa tijekom ugovornog razdoblja u prostoru koji je predmet javnog natječaja	/	od 0 do 5 bodova	/	/
UMJETNICI MLADI OD 35 GODINA - DODATNI KRITERIJI				
obrazovanje	/	umjetnička akademija → 5 bodova	/	/
ostvarene nagrade i priznanja za vrijeme studija i/ili nakon završetka studija	/	1 bod po nagradi (max. 5 bodova)	/	/
intenzitet umjetničkih aktivnosti tijekom studija i/ili umjetničkog rada nakon završetka studija	/	od 0 do 15 bodova	/	/
bodovi koji ostvaruju prednost pri jednakom ukupnom broju bodova više prijavitelja	Opis kulturnog programa i projekta koji se planira provoditi u sljedećih pet godina, a nakon njega Iskorištenost prostora (intenzitet i dinamika korištenja) te kvaliteta i raznolikost planiranih aktivnosti u korištenju prostora *FIZIČKE OSOBE: Značaj dosadašnjeg umjetničkog rada za kulturu Grada Splita, a nakon njega Iskorištenost gradskog prostora (...)	Plan korištenja *FIZIČKE OSOBE: Iskorištenost prostora **UMJETNICI: Značaj umjetničkog rada za Grad Zagreb	Opis kulturnog projekta, programa i aktivnosti koji se planira provoditi	Opis kulturnog projekta, programa i aktivnosti koji se planira provoditi

Tablica 4. - Kriteriji za dodjelu prostora kulture putem javnog natječaja u Rijeci, Zagrebu, Splitu i Osijeku

7. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Iako je zakonodavni okvir za dodjelu prostora u kulturi postavljen Zakonom o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi te, šire, Zakonom o upravljanju nekretninama i pokretninama u vlasništvu Republike Hrvatske, i dalje postoje određeni izazovi u njihovoj implementaciji. Jedan od ključnih je izostanak uredbe o postupku davanja u zakup nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske organizacijama civilnog društva te uredbe o kriterijima za dodjelu nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske fizičkim i pravnim osobama koje djeluju u području kulture, koje obje slijede iz navedenih zakona.

Istovremeno, broj prostora za produkciju, prezentaciju te konzumaciju suvremene kulture i umjetnosti intenzivno se smanjuje, što je posebno vidljivo u većim gradskim središtima gdje djeluje i veći broj kulturnih ustanova, organizacija i inicijativa. Strateški dokumenti u kulturi, poput Nacionalnog plana razvoja kulture i medija 2023. – 2027., u manjoj se mjeri bave pitanjem dodjele prostora za kulturu i njihovim raspolaganjem, zbog čega su različiti dionici u kulturi, a fokus ovog istraživanja je prvenstveno na izvaninstitucionalnim akterima, prepušteni snalaženju unutar postojećih okvira koji ne pružaju dovoljno podrške.

Međuresorna komunikacija među ministarstvima postoji, no konkretni pomaci u implementaciji i povezivanju dvaju Zakona (u kulturi i upravljanju imovine), uključujući procedure za davanje na upravljanje prostora Ministarstvu kulture i medija, još uvijek čekaju konkretne korake. Pored toga, evidentni su problemi koje izazivaju neriješeni imovinsko-pravni odnosi i dugi sudski postupci, bilo da je riječ o povratu nacionalizirane imovine ili o rješavanju imovinsko-pravnih odnosa s jedinicama lokalne samouprave. Ažurirani registar prostora na nacionalnoj razini koji bi bio dostupan jedinicama lokalne i regionalne samouprave, kao i organizacijama u kulturi, omogućujući im da podnesu zahtjeve za korištenje prostora u vlasništvu Republike Hrvatske, odnosno prijave na javne natječaje za dodjelu tih prostora, još uvijek ne postoji, a situaciju čini složenijom nepostojanje jasnih procedura određivanja namjene prostora za kulturne djelatnosti. U području izvaninstitucionalne kulture specifično, posebno zabrinjava kontinuirani trend smanjenja pojedinačnih iznosa za programe koje financira Ministarstvo kulture i medija.

Dostupnost prostora trebala bi biti praćena snažnom programskom podrškom kroz financiranje javnih potreba u kulturi, kao i potporom za institucionalni razvoj organizacija i ulaganje u javne prostore.

Ovo je istraživanje posvećeno institucionalnom okviru i praksama upravljanja prostorima u kulturi u pet jedinica lokalne samouprave: Dubrovniku, Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu. Prema Zakonu o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, lokalna su izvršna te predstavnička tijela nadležna za upravljanje i regulaciju dodjele prostora za kulturne djelatnosti te, slijedom Zakona, donose opće akte (Odluke) o kriterijima za dodjelu javnim natječajem i neposrednom pogodbom prostora za rad i drugih nekretnina u njihovu vlasništvu. U procesu dodjele prostora za kulturu bitna su dva temeljna elementa – prostor odnosno imovina jedinice lokalne i regionalne samouprave te sektor kulture, odnosno mehanizmi prostorne podrške radu u području kulture i umjetnosti.

59

Istraživanje je naglasilo probleme upravljanja imovinom JLRS-a: nepotpune evidencije, neriješeni imovinsko-pravni odnosi te netransparentan proces dodjele prostora za kulturu prije donošenja Zakona. U nekim su gradovima organizacije u kulturi preuzimale inicijativu traženja i mapiranja prostora, pregovaranja, potom korištenja prostora, ali i pružanja prostora drugim udrugama. Strategije gradova uglavnom prepoznaju kulturu kao javno dobro i pokretača lokalnog razvoja te ističu potrebu za profesionalizacijom upravljanja kulturnim sektorom, razvojem kulturne infrastrukture, poboljšanjem sustava financiranja kulturnog sektora, decentralizacijom kulturnih sadržaja i jačanjem nezavisne kulturne scene kroz sudioničko upravljanje. U području kulturnih politika svi se gradovi suočavaju s nedostatkom dugoročnih strategija, slabom međusektorskom suradnjom, neadekvatnim prostorima te nedostatnim financiranjem. Sve navedeno utječe na dostupnost kulture i nisku participaciju građana. Gradski dokumenti prepoznaju potrebu analize i mapiranja raspoloživih prostornih potencijala te boljeg korištenja gradskih prostora za kulturu kroz obnovu i prenamjenu, kao i kapitalna ulaganja. Bolje korištenje pretpostavlja i transparentniji sustav dodjele prostora kroz jasno definirane natječaje.

Primjena novog zakonskog okvira na lokalnim razinama kroz Odluke o dodjeli prostora važan je korak prema transparentnijem upravljanju prostorima za kulturu, osiguranju stabilnosti provođenja programa i projekata organizacija te osiguranju načela racionalnog, optimalnog i kvalitetnog korištenja prostora. Ipak, jasna i pravovremena horizontalna suradnja te vertikalna komunikacija i usklađivanje strateških pri-

oriteta presudni su za uspješnost ovog procesa. Za suradnju unutar gradskih upravnih odjela ključna je koordinacija između odjela za upravljanje imovinom i odjela za kulturu odnosno društvene djelatnosti u procesu dodjele prostora akterima u kulturi. Horizontalna suradnja među jedinicama lokalne samouprave nije uvijek učinkovita niti konzistentna, što potvrđuju različita iskustva u analiziranim gradovima. Poteškoće se prije svega ogledaju u manjku razmjene informacija i nedovoljnoj povezanosti između odjela. Vertikalna suradnja s ministarstvima koja bi trebala osigurati jasne smjernice i usklađenost s nacionalnim strategijama također nailazi na izazove. Razlike u ciljevima između lokalnih tijela i nadležnih ministarstava mogu biti prepreka ujednačenoj praksi, dok izostanak jasnijih uputa i podrške prepuštaju lokalne jedinice snalaženju u procesima.

Odluke o davanju u zakup ili na korištenje prostora u vlasništvu JLRS-a fizičkim i neprofitnim pravnim osobama koje djeluju u području kulture donijeli su Gradovi Rijeka, Zagreb, Split i Osijek. Rijeka i Zagreb su temeljem donesenih Odluka objavili i javne natječaje, nije poznato je li Osijek raspisao natječaj, Split je 2024. godine Odluku vratio na doradu i javno savjetovanje, dok je u Dubrovniku Odluka trebala biti u javnom savjetovanju u četvrtom tromjesečju 2024., što se nije dogodilo te je njezin status trenutno nepoznat.

60

Uvjeti pod kojima se prostori kulture fizičkim i pravnim osobama daju na korištenje/u zakup putem javnog natječaja ili neposrednom pogodbom u većoj su mjeri istovjetni formalnim uvjetima za prijavu programa na javne potrebe u kulturi, uz razliku što se u ovom slučaju od prijavitelja može tražiti da određen broj godina djeluje na području JLRS-a i da, generalno, djeluje određen broj godina. Drugo samo po sebi može, ali i ne mora biti problematično jer je dosadašnja (doduše oskudna) praksa pokazala da za upravljanje određenim javnim prostorima uistinu jest potrebna organizacijska razvijenost. S druge strane, ako se razmišlja o svim mogućim prostorima za kulturu, na primjer uredskim prostorima za fizičke i pravne osobe koje djeluju u polju kulture ili prostorima koji odgovaraju na potrebe specifične umjetničke grane, određene godine prethodnog djelovanja mogu biti prepreka novijim akterima za inicijalno osnaživanje i organizacijski razvoj koji prostor za rad donosi.

Upitno je pokrivaju li kriteriji za dodjelu prostora javnim natječajem sve prostore koji bi se mogli klasificirati kao prostori za kulturu, primjerice iskazom interesa za obavljanje kulturne djelatnosti u prostoru koji je do tog časa u gradskom registru bio vođen kao poslovni prostor. Kao što su uočile osobe s nezavisne kulturne scene među kojima su provedeni

intervjui, velika je razlika govorimo li o uredskim prostorima, prostorima za produkciju umjetničkih djela, prostorima za njihovu prezentaciju odnosno javnu izvedbu, pa utoliko govorimo o javnim prostorima koji moraju primiti i određenu publiku, ili o prostorima koji trebaju spojiti sve ove funkcije. Prema iskazima, problematični su i kriteriji nagrađivanja zajedničkog korištenja (u snažnoj relaciji s kvadraturom i namjenom prostora), ali i kriteriji većeg bodovanja javnog i raznolikog kulturnog programa u prostoru (što ako prostor nije tome namijenjen), kao i obuhvat te raznolikost aktera koji se planiraju uključiti u korištenje prostora.

61

Čini se da se od prijavitelja traži mnogo, a da se bodovanje ne stavlja u odnos s konkretnim prostorom i njegovim mogućnostima. Tome je još više tako ako potencijalne korisnike smjestimo u okvir kojem pripadaju – okvir prekarnosti. U njemu se non-stop proizvode projekti iz sve manjih lokalnih i nacionalnih sredstava i sve više iz međunarodnih izvora koji podrazumijevaju i veće poslovne zadatke, a koji ne garantiraju dugoročnu stabilnost i mogućnost ulaganja u prostor. Uz paralelne i kontinuirane administrativne zadaće i odgovornost prema zajednici, nad organizacijama civilnog društva u području kulture (udrugama, umjetničkim organizacijama, umjetnicima, kolektivima, inicijativama) stoji i imperativ stalne produkcije sadržaja za javno prikazivanje. Dodatno svemu ovome, prostori namijenjeni za kulturu često su derutni i neadekvatni gradski prostori koji nose brojne izazove i zahtijevaju dovitljivost da se sav taj rad tamo doista i izvodi. S tim se svakako može povezati kriterij po kojem se nagrađuju organizacije koje su prethodno već ulagale u prostor.

Intervjui provedeni u okviru ovog istraživanja ukazuju na veliku zabrinutost među ispitanicima s nezavisne kulturne scene i osobama koje djeluju u polju kulture po pitanju adekvatnosti ponuđenih gradskih prostora za raznovrsne potrebe rada u kulturi. Sugovornici su pritom isticali nedostatak prostora za specifične vrste kulturnog djelovanja (izvedbeni prostori, multifunkcionalni prostori, uredi, skladišta, ateljei, itd.) kao jedan od glavnih izazova za razvoj lokalne kulturne scene, premda su se te potrebe razlikovale od grada do grada. Presudno je pitanje mogu li postojeći fondusi gradskih prostora zadovoljiti sve potrebe lokalnih kulturnih scena, no da bi se uopće moglo pristupiti rješavanju tog problema ključna su dva alata.

Sveobuhvatan popis gradske imovine koji javnosti omogućuje uvid u dostupne (i nedostupne) prostore u vlasništvu JLRS-a potencijalnim korisnicima može bitno olakšati potragu za prostorom za djelovanje. Slijedom toga, otvara se pitanje može li iskaz interesa biti glavni alat

nadležnih tijela za određivanje kulturne namjene prostora i ne postoje li druge, prikladnije metode, poput izrade studije prostornih potreba u kulturi odnosno implementacije zaključaka postojećih studija. U izostanku drugih mehanizama osim iskaza interesa, odgovornost za utvrđivanje prostornih potreba kulturne scene prebacuje se na civilno društvo, umjesto na tijela koju su nadležna za razvoj i implementaciju kulturne strategije Grada.

U gradovima koji dobro poznaju svoje prostore i svoje korisnike (u idealnom su scenariju proveli ili provode mapiranje) dodjela prostora neposrednom pogodbom po kriteriju djelatnosti od posebnog interesa za kulturni razvitak i doprinos specifičnim kulturnim ciljevima grada može imati pozitivne efekte. Ovaj kriterij mogao bi JLRS-u omogućiti da organizacije koje po nekom javno komuniciranom i na dokazima izvedenom ključu prepoznaje kao važne nagradi rasterećenjem od obveze da se prijavljuju na javni natječaj. Kao što je u istraživanju istaknuto, ključna razlika između javnog natječaja i neposredne pogodbe jest ta da se u prvom slučaju korisnici prilagođavaju namjeni propisanoj natječajem, dok se u drugom slučaju dopuštena djelatnost kroji prema potrebama poznatog korisnika, možda u već poznatom prostoru. Bojazan oko izostanka transparentnosti kod dodjele putem neposredne pogodbe zapravo se odnosi na izostanak prethodne javne procedure te općenito na isključivanje javnosti iz procesa donošenja odluka.

62

Provedeni razgovori s osobama s civilne scene otkrivaju brojne izazove vezane uz participaciju osoba iz civilnog društva u procesu dodjele prostora za kulturu. Iako postoje formalni mehanizmi poput javnih savjetovanja, akteri često ističu nedostatak transparentnosti, nejasnu podjelu odgovornosti i nedostatnu koordinaciju između gradskih tijela. Ipak, važno je naglasiti da je ova percepcija nepovjerenja prema gradskoj upravi rezultat dugogodišnje nesigurnosti i opće neizvjesnosti (prekarnosti) u radu osoba na nezavisnoj sceni.

Uz to, mnoge organizacije suočavaju se s ograničenjima u pogledu kapaciteta za praćenje javnih politika i nedostatnom informiranosti, što dodatno otežava njihovo sudjelovanje u procesu.

Naposljetku, ekonomska održivost i društveni interes obavljanja pojedine kulturne djelatnosti, koji se kao kriteriji navode u samom Zakonu o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, otvaraju mnogo šire pitanje trenutačnog položaja kulture u hrvatskom društvu. Te kriterije još uvijek nisu definirali ni Ministarstvo kulture i medija RH niti JLRS-i koji su donijeli Odluke o dodjeli prostora. Gura li je se prema

komercijalizaciji, pa iz tog ugla na ekonomsku održivost gledamo kao na sposobnost organizacija da na tržištu kulture „prodaju” svoje djelatnosti, i vidi li je se uopće, samu po sebi, kao djelatnost od društvenog interesa? Jedan od ispitanika istaknuo je dobru namjeru Vlade da navedenim Zakonom organizacijama i osobama koje djeluju u polju kulture korištenje prostora omogući po cijenama nižima od tržišnih, kao i slobodu JLRS-a da sami oblikuju svoje odluke bez posebnih (ustanovilo se: bez ikakvih) uputa zakonodavca. No u efektu, moglo bi se dogoditi upravo suprotno, da regulacijom ovog polja, a posebno u relaciji s ekonomskim kriterijima, mnogi iz njega budu izgurani.

7.1. Preporuke

Ova lista preporuka odnosi se na sve razine odlučivanja o dodjeli javnih prostora za kulturu: Vladu Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture i medija, izvršna i predstavnička tijela jedinica lokalnih i regionalnih samouprava, upravne odjele za imovinu i društvene djelatnosti/kulturu i povjerenstva za dodjelu prostora.

63

→ UNAPREĐENJE SUSTAVA UPRAVLJANJA KULTURNIM SEKTOROM

- ◆ Prepoznati prostore za kulturu kao ključan resurs za razvoj kulturnog sektora, a osobito nezavisne kulture
- ◆ Izraditi i dosljedno provoditi dugoročne kulturne strategije s jasno definiranim prioritetima, ciljevima i načinima njihova ostvarenja
- ◆ Strateški prioritizirati dodjele prostora za kulturne djelatnosti
- ◆ Razviti kratkoročne planove potreba za kulturnim prostorima, kao i planove njihove dodjele
- ◆ Potaknuti aktivnije uključivanje građana, kulturnih organizacija, civilnog društva i drugih relevantnih dionika u strateško planiranje i donošenje odluka
- ◆ Pridonijeti kapacitiranju dionika za informiranje i razumijevanje postupaka i odluka koje se na njih odnose
- ◆ Poticati razvoj nezavisne kulture kao podsektora čiji su kulturno-umjetnički proizvodi dostupni najširem krugu građana
- ◆ Jačati ljudske i prostorne kapacitete upravnih odjela zaduženih za provedbu odluka o dodjeli prostora

- ◆ Uspostaviti jasne procedure odgovornosti u postupcima odlučivanja o prostorima
- ◆ Uvesti sustav javnog izvještavanja o načinu korištenja prostora, provedenim programima i aktivnostima u prostoru
- ◆ Implementirati zakonske odredbe o donošenju uredbe (Vlada RH) i općih akata (JLRS), te temeljem njih redovito objavljivati javne pozive za dodjelu prostora za kulturu

→ USPOSTAVA TRANSPARENTNOG SUSTAVA DODJELE PROSTORA ZA KULTURU

- ◆ Provesti sveobuhvatno mapiranje potreba dionika te postojećih i potencijalnih prostora
- ◆ Uspostaviti jasne i transparentne natječaje s kriterijima kvalitete programa i društvene važnosti
- ◆ Otvoriti javne pozive za članove Povjerenstava za dodjelu prostora u kulturi
- ◆ U odluke o dodjeli dodati zapisnike povjerenstava, detaljna obrazloženja i objavu kriterija prema kojima je organizacija prepoznata od posebnog interesa
- ◆ Redefinirati kriterije ekonomske održivosti kako bi se uveo širi spektar pokazatelja koji uključuju društvenu vrijednost organizacija, njihovu ulogu u lokalnoj zajednici i dugoročan doprinos kulturnom sektoru
- ◆ Listu kriterija za dodjelu ne uključivati automatizmom u sve natječaje za prostore, već ju koristiti kao repozitorij kriterija koje je u natječaje moguće uključiti ovisno o karakteristikama prostora koji se daje u natječaj
- ◆ Kontinuirano uključivati sve relevantne aktere u procese savjetovanja, a ne samo kroz javno savjetovanje pred donošenje odluka (pr. kroz povjerenstva, radne grupe, savjetodavna tijela upravnih odjela za kulturu i imovinu, javna policy događanja organizirana u suradnji s organizacijama civilnog društva)
- ◆ Jasno definirati naknade za korištenje prostora u suradnji i u skladu s potrebama kulturnih aktera
- ◆ Faze raspisivanja natječaja za određene prostore planirati prema hitnosti i potrebama utvrđenima prilikom mapiranja

→ USPOSTAVA CJELOVITOG REGISTRA IMOVINE

- ◆ Započeti ili dovršiti izradu registra državne imovine odnosno imovine u vlasništvu JLRS-a, uključujući i zasebni popis prostora namijenjenih civilnom društvu u kulturi

- ◆ U popisu prostora namijenjenih kulturi i civilnom društvu označiti i one koji su u suvlasništvu ili u imovinsko-pravnom postupku, uz opasku da se radi o mogućnosti privremenog korištenja
- ◆ Registre imovine organizirati na način da pružaju sve potrebne informacije za procjenu primjerenosti i iskoristivosti prostora, što uključuje: adresu, kvadraturu, karakteristike, tlocrt, fotografije unutrašnjosti i eventualno vanjštine te druge relevantne karakteristike, ovisno o namjeni prostora
- ◆ Identificirati prostore koji su odmah dostupni za korištenje, kao i one koji zahtijevaju prilagodbu, obnovu ili gradnju

→ INTEGRACIJA KULTURE U URBANISTIČKE POLITIKE

- ◆ Povezati prostore za kulturu s općim urbanističkim politikama i razvojnim planovima gradova
- ◆ Osigurati ravnomjernu distribuciju kulturnih sadržaja u sve dijelove grada kako bi se povećala dostupnost kulture i participacija građana

→ OSIGURANJE DUGOROČNE FINACIJSKE I INFRASTRUKTURNE PODRŠKE ZA AKTERE U KULTURI

- ◆ Kontinuirano ulagati u obnovu i prenamjenu gradskih prostora za kulturu kroz jasno definirana kapitalna ulaganja
- ◆ Uz ulaganja u postojeću infrastrukturu, ulagati u privođenje svrsi drugih prostora koji mogu služiti kulturnoj namjeni, što uključuje akviziciju drugih objekata ili izgradnju novih, kako bi se nadoknadilo za ograničenu dostupnost postojećih prostora u javnom vlasništvu
- ◆ Omogućiti financijski stabilne uvjete za provođenje aktivnosti kroz programske (javne potrebe u kulturi) i lokalne institucionalne podrške organizacijama civilnog društva koje djeluju u polju kulture
- ◆ Podržati nezavisne kulturne aktere kroz modele sudioničkog upravljanja, jačajući tako raznolikost i participaciju u kulturnom životu
- ◆ Jačati suradnju između različitih sektora za učinkovitije korištenje prostora i održivost kulturnih aktivnosti

Literatura

STRATEGIJE

Akcijski plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2024. godine (2023.) Zagreb: Ministarstvo kulture i medija. (https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20kulture%20i%20medija/Akcijski%20plan_objava.pdf) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Godišnji plan upravljanja imovinom Grada Dubrovnika za 2024. (2024.) Dubrovnik. (<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Godi%C5%A1nji+plan+upravljanja+imovinom+Grada+Dubrovnika+za+2024.>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Godišnji plan upravljanja imovinom Grada Dubrovnika za 2025. (2025.) Dubrovnik. (<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Godi%C5%A1nji+plan+upravljanja+imovinom+Grada+Dubrovnika+za+2025>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (2023.) Vlada Republike Hrvatske.

Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. - 2026. (2021.) Vlada Republike Hrvatske. Zagreb. (<https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Plan%20oporavka%20i%20otpornosti.%20srpanj%202021..pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine (2023.) Ministarstvo kulture i medija. (https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20kulture%20i%20medija/Nacionalni%20plan_objava.pdf) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Plan provedbe za 2024. Programa razvoja kulture Grada Zagreba 2024. - 2030. (donesen 31. siječnja 2024.) (<https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/kultura/>)

[Plan%20razvoja%20kultu-re%202024-2030.pdf](#)) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Plan razvoja grada Rijeke 2021. - 2027. (2021.) Rijeka: Grad Rijeka. (<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2021/03/Plan-razvoja-Grada-Rijeke-za-razdoblje-2021.-2027..pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Plan razvoja Grada Zagreba za razdoblje 2021. - 2027. (2023.) Zagreb: Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja. (<https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/001/Nacrt%20Plana%20razvoja%20Grada%20Zagreba%202021.%20-%202027..pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Plan upravljanja spomeničkim kompleksom Lazareti 2016. - 2020. (2015.) Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose.. (<https://www.dubrovnik.hr/vijesti/plan-upravljanja-spomenickim-10480>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

67

Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ (2021.) Zavod za obnovu Dubrovnika. Dubrovnik. (<https://www.dubrovnik.hr/uploads/Plan-upravljanja-svjetskim-dobrom-UNESCO-a-%25E2%2580%259CStarimg-radom-Dubrovnikom%25E2%2580%259D.pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Procjena potreba za određivanje prioriteta područja javnih potreba u kulturi. Grad Dubrovnik, 2018. (<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/272/PROCJENA-POTREBA-ZA-ODREDIVANJE-PRIORITETNIH-PODRUCJA-JAVNIH-POTREBA-U-KULTURI.pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Procjena potreba za određivanje prioriteta područja javnih potreba u kulturi (2018.) Dubrovnik: Upravni odjel za kulturu i baštinu Grada Dubrovnika. Dubrovnik. (<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/272/PROCJENA-POTREBA-ZA-ODREDIVANJE-PRIORITETNIH-PODRUCJA-JAVNIH-POTREBA-U-KULTURI.pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Program razvoja kulture Grada Zagreba 2024. - 2030. (2023.) Službeni glasnik Grada Zagreba broj 42/23 (<https://www1.zagreb.hr/sluzbeni-glasnik/#/app/akt?id=d4e49eea-9892-46b9-9f04-a3bdd4c5e746>) (Preuzeto 1. 2. 2025.)

Statut Grada Zagreba Službeni glasnik Grada Zagreba br. 23/16, 2/18, 23/18, 3/20, 3/21, 11/21 - pročišćeni tekst i 16/22

Strategija kulturnog razvitka Grada Osijeka 2014. - 2020. (2014.) Službeni glasnik Grada Osijeka, broj 13A/14. (https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/pdf/597_strategija%20kulturnog%20razvitka1.pdf) (Preuzeto 1. 4. 2025.)

Strategija kulturnog razvitka Grada Rijeke 2013. - 2020. (2013.) Rijeka: Grad Rijeka.. (<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2013/04/Strategija-kulturnog-razvitka-Grada-Rijeke-2013.-%E2%80%932020.pdf>) (Preuzeto 1. 2. 2025.)

Strategija kulturnog razvitka Grada Splita 2015. - 2025. (2015.) Službeni glasnik Grada Splita, broj 50/15. (https://split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5054&PortalId=0) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Strategija razvoja Grada Splita do 2030. (2023.) Sveučilište u Splitu. (https://split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=13188&PortalId=0) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Strategija razvoja kulture Grada Dubrovnika 2015. - 2025. (2014.) Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose. (<https://dura.hr/wp-content/uploads/2021/02/Kulturna-strategija-grada-Dubrovnika.pdf>) (Preuzeto: 1. 10. 2024.)

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Osijek do 2027. godine (2024.) Apsolon strategija d.o.o. (<https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/pdf/143->

[Strategija%20urbana%20aglomeracija%20do%202027.pdf](#)) (Preuzeto 1. 2. 2025.)

Strategija upravljanja državnom imovinom za razdoblje 2019. - 2025. (2019.) Narodne novine broj 96/2019, . (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_10_96_1863.html) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Strategija upravljanja imovinom Grada Dubrovnika za razdoblje 2023. - 2029. (2023.) Dubrovnik. (<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/297/Strategija-upravljanja-imovinom-Grada-Dubrovnika-javno-savjetovanje%20.pdf>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Strategija upravljanja imovinom Grada Zagreba za razdoblje 2020. - 2026. godine (2020.) Grad Zagreb. (<https://www.zagreb.hr/userdocsimages/segi/STRATEGIJA%20upravljanja%20imovinom%20-Grada%20Zagreba%20s%20prilozi-ma.pdf>) (Preuzeto 1. 2. 2024.)

Strateški i akcijski plan obnove osječke Tvrde 2021. - 2027. (2021.) Osijek: Agencija za obnovu osječke tvrde. (https://aoot.hr/upload/2022/A00T-StrateškiAkcijskiPlanObnoveOsjeckeTvrde_2021_2027.pdf) (Preuzeto 1. 2. 2025.)

Strateški plan Grada Dubrovnika 2018. - 2020. (2017.) Grad Dubrovnik (https://www.dubrovnik.hr/uploads/20181206/STRATE%20C5%A0KIPLAN_GRADA_DUBROVNIKA_2018._%E2%80%93_2020._godine.pdf) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Strateški plan Vijeća civilnog društva Grada Dubrovnika 2015. - 2020. (2015.) Osijek, Udruga Slap (<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/7/Strategija-Vijeća-civilnog-drustva-Grada-Dubrovnika.pdf>) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

ZAKONSKI AKTI

Zakon o fiskalnoj odgovornosti Narodne novine, br. 111/18, 83/23

Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi

Narodne novine broj 83/22 (http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_07_83_1245.html) (Preuzeto 1. 12. 2024.)

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi Narodne novine br. 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20

Zakon o naknadi za imovinu oduzetu tijekom jugoslavenske komunističke vladavine Narodne novine br. 92/96, 92/99, 39/99, 42/99, 43/00, 131/00, 27/01, 34/01, 65/01, 118/01, 80/02, 81/02, 98/19

ODLUKE

Druge Izmjene i dopune Provedbenog programa Grada Osijeka za mandatno razdoblje 2021. - 2025. (2024.) Službeni glasnik Grada Osijeka, broj 2/24 (<https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/pdf/12-2%20izmj%20i%20dopun%20-Provedben%20progr%20G0%202021-2025.pdf>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Obrazloženje Prijedloga odluke o davanju gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (2023.) Grad Zagreb (https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/segi/1b_Obrazlozenje%20Prijedlog%20odluke%20o%20davanju%20prostora%20udrugama%20i%20ost%20org.civil%20društva.pdf) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Obrazloženje Prijedloga odluke o uvjetima i kriterijima za davanje u zakup gradskih prostora u području kulture Grad Zagreb (2023.) (https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/segi/2b_Obrazlozenje%20Prijedloga%20odluke_zakup%20gradskih%20prostora_kultura.pdf) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o davanju na korištenje gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (2023.) Službeni glasnik Grada Splita, broj 89/23 (<https://split.hr/DesktopModules/Brin->

g2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=CoreDownload&EntryId=13408&PortalId=0) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o davanju na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke (2022.) Službeno glasilo Grada Rijeke broj 12/22 (<https://sn.rijeke.hr/2022/11/odluka-o-davanju-na-koristenje-prostora-kulture-u-vlasnistvu-grada-rijeke/>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o davanju na privremeno ili povremeno korištenje poslovnog prostora u objektima kulture u vlasništvu Grada Rijeke (2013) Službeno glasilo Primorsko-goranske županije broj 19/13 (<https://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=27589>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o davanju u zakup gradskih prostora fizičkim i neprofitnim pravnim osobama koje djeluju u području kulture (2023.) Službeni glasnik Grada Zagreba broj 24/23 (<https://www1.zagreb.hr/sluzbeni-glasnik/#/app/akt?id=a1fff3991-141e-4930-8d8c-58a518757099>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o davanju u zakup gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (2023.) Službeni glasnik Grada Zagreba broj 24/23 (<https://www1.zagreb.hr/sluzbeni-glasnik/#/app/akt?id=c0040925-2239-49c4-85c7-c72cb899081d>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o dodjeli prostora na korištenje udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (2023.) Službeni glasnik Grada Splita broj 89/23 (<https://split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=CoreDownload&EntryId=13408&PortalId=0>) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o kriterijima, mjerilima i postupku dodjele nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske na korištenje organizacijama civilnog društva radi provođenja programa i projekata od interesa za opće dobro (2015.) Zagreb: Državni ured za upravljanje držav-

nom imovinom (https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Propisi/DI_Odluka_dodjela_udruge.pdf) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2025. - NKD 2025. (2024.) Narodne novine broj 47/24 (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_04_47_800.html) (Preuzeto: 1. 2. 2025.)

Odluka o uvjetima i kriterijima za davanje u zakup gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (2024.) Službeni glasnik Grada Osijeka broj 17/24 (https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/pdf/662-odluka_davanje_u_zakup_gradskih_prostora-kultura.pdf) (Preuzeto 1. 11. 2024.)

Odluka o uvjetima i postupku davanja u zakup poslovnih prostora (2020.) Službeni glasnik Grada Osijeka broj 13A/20 (<https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/pdf/581-postupak%20davanja%20zaku%20pp.pdf>) (Preuzeto: 1. 2. 2025.)

Odluka o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (2025.) Službeni glasnik Grada Dubrovnika broj 5/25 (<https://www.dubrovnik.hr/sluzbeni-glasnik?odluka=2192>) (Preuzeto: 1. 3. 2025.)

Odluka o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (2022.) Službeni glasnik Grada Zagreba broj 19/22 (<https://www1.zagreb.hr/sluzbeni-glasnik/#/app/akt?id=72ec552a-0708-47f3-a68b-af735405a740>) (Preuzeto: 1. 3. 2025.)

Odluka o zakupu poslovnog prostora (2018.) Službeno glasilo Grada Rijeke br. 05/18 (<https://sn.rijeke.hr/2018/05/odluka-o-zakupu-poslovnog-prostora>) (Preuzeto: 1. 2. 2025.)

Zaključak o kriterijima za određivanje zakupnine za poslovni prostor Službeni glasnik Grada Zagreba br. 14/23, 39/23, 3/24

JAVNI NATJEČAJI

Javni natječaj za davanje na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke - kluba Palach (2023.) (<https://www.rijeka.hr/bidding/javni-natjecaj-za-davanje-na-koristenje-prostora-kulture-u-vlasnistvu-grada-rijeka-kluba-palach/>) (Preuzeto: 1. 10. 2024.)

Javni natječaj za davanje u zakup gradskih prostora fizičkim osobama koje djeluju u području kulture (2025.) (https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/segi/Tekst%20javnog%20natjecaja%20KULT_2025_01.pdf) (Preuzeto: 1. 3. 2025.)

PRAVILNICI

Pravilnik o kriterijima za određivanje visine zakupnine za poslovne prostore u vlasništvu ili suvlasništvu Grada Dubrovnika (2025.) Službeni glasnik Grada Dubrovnika broj 05/25 (<https://www.dubrovnik.hr/službeni-glasnik?odluka=2199>) (Preuzeto: 1. 4. 2025.)

Pravilnik o utvrđivanju zakupnine i djelatnosti u poslovnom prostoru (2021.) Službene novine Grada Rijeke broj 7/21 (<https://sn.rijeka.hr/2021/04/pravilnik-o-utvrdivanju-zakupnine-i-djelatnosti-u-poslovnom-prostoru/>) (Preuzeto: 1. 2. 2025.)

IZVJEŠTAJI S PROVEDENIH JAVNIH SAVJETOVANJA

Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti upravljanja i raspolaganja nekretninama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave Državni ured za reviziju (2016.)

Izvješće o obavljenoj reviziji: Upravljanje i raspolaganje nekretninama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području Dubrovačko-neretvanske županije Dubrovnik, 2016.

Izvješće o provedenom savjetovanju o Nacrtu prijedloga Akcijskog

plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2024. godine (provedeno od 18.9.2023. do 18.10.2023.) Ministarstvo kulture i medija, 2023. (<https://esavjetovanja.gov.hr/Econ/EconReport?EntityId=25145>) (Preuzeto: 1. 12. 2024.)

Izvješće o provedenom savjetovanju o Nacrtu prijedloga Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine (provedeno od 18.9.2023. do 18.10.2023.). Ministarstvo kulture i medija, 2023. (<https://esavjetovanja.gov.hr/Econ/EconReport?EntityId=25145>) (Preuzeto: 1. 12. 2024.)

Izvješće o provedenom savjetovanju s javnošću o Nacrtu prijedloga Odluke o davanju gradskih prostora udrugama i ostalim organizacijama civilnog društva (provedeno od 12. 5. 2023. do 12. 6. 2023.) Gradski ured za upravljanje imovinom i stanovanje, Zagreb (https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/segi/1c_Obrac%20izvjesca%20o%20provedenom%20savjetovanju%20Prijedloga%20odluke_civil.pdf) (Preuzeto: 1. 10. 2024.)

Izvješće o provedenom savjetovanju s javnošću o Nacrtu prijedloga Odluke o davanju na korištenje prostora kulture u vlasništvu Grada Rijeke (provedeno od 15. 6. 2022. do 15. 7. 2022.) Grad Rijeka (<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2022/10/Prijedlog-odluke-o-davanju-na-kori%C5%A1tenje-prostora-kulture-u-vlasni%C5%A1tvu-Grada-Rijeke-2.pdf>) (Preuzeto: 1. 10. 2024.)

Izvješće o provedenom savjetovanju s javnošću o Nacrtu prijedloga Odluke o uvjetima i kriterijima za davanje u zakup gradskih prostora u području kulture (provedeno od 12. 5. 2023. do 12. 6. 2023.) Gradski ured za upravljanje imovinom i stanovanje, Zagreb (https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/segi/2c_Obrac%20izvjesca%20Prijedloga%20odluke_zakup%20PP%20-kultura.pdf) (Preuzeto: 1. 10. 2024.)

Izvješće o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga Odluke o davanju na korištenje gradskih prostora korisnicima koji djeluju u području kulture (provedeno od 17. 10. 2023. do 16. 11. 2023.) Upravni odjel za gradsku imovinu Split (https://infozona.hr/content/blog//Izvjesce_prostori_kultura.pdf) (Preuzeto: 1. 10. 2024.)

KNJIGE, PRIRUČNICI, ZNANSTVENI RADOVI

Kekez, A. (2019). Qualitative data analysis in implementation and street-level bureaucracy research. U: Hupe P. (ur.) **Research Handbook on Street-Level Bureaucracy: The Ground Floor of Government in Context**. Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, str. 317-336

Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). **Qualitative data analysis: An expanded sourcebook**. Thousand Oaks, CA: Sage (second edition)

POPIS TABLICA

Tablica 1. - Pregled bitnih dokumenata po gradovima

Tablica 2. - Status i obilježja popisa poslovnih prostora po JLRS-ima

Tablica 3. - Mogući iznosi zakupnine prostora u kulturi po JLRS-u

Tablica 4. - Kriteriji za dodjelu prostora kulture putem javnog natječaja u Rijeci, Zagrebu, Splitu i Osijeku

Savez udruga Klubtura / Clubture je neprofitna, inkluzivna, participativna mreža organizacija osnovana s ciljem jačanja suradnje među organizacijama nezavisne kulture na području Republike Hrvatske, kroz razmjenu kulturno-umjetničkih sadržaja i programa, radi povezivanja i osnaživanja lokalnih kulturnih scena. Glavne aktivnosti mreže usmjerene su programskom povezivanju, podizanju javne vidljivosti i organizacijskom razvoju te jačanju utjecaja nezavisne scene na promjenu institucionalnog okvira u kojem djeluje. U 2025. godini članstvo Klubture čini 68 udruga, umjetničkih organizacija i neformalnih inicijativa.

Mreža društveno-kulturnih centara (DKC-HR) osnovana je na inicijativu saveza, platformi i organizacija koje zagovaraju uspostavu institucionalnog okvira za društveno-kulturne centre, su-upravljaju centrima u Hrvatskoj po načelu sudioničkog upravljanja, razvijaju modele civilno-javnih partnerstava u kulturi, te pružaju podršku postojećim centrima i lokalnim inicijativama kroz prijenos znanja i iskustava. U 2025. godini DKC-HR čini 7 saveza koji zastupaju preko 150 organizacija, dvije udruge i ustanova osnovana temeljem civilno-javnog partnerstva.

Završni izvještaj je izrađen u okviru projekta „Javni prostor je ključan za sudjelovanje građana: kapacitiranje dijonika u kulturi za implementaciju i praćenje Glave IV Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi” koji provodi Savez udruga Klubtura zajedno s Mrežom društveno-kulturnih centara. Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. Program Impact4Values sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Saveza udruga Klubtura i ne odražavaju stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.